

สารบัญ

เรื่อง		หน้า
บทที่ ๑	หลักทั่วไปของการสอบสวน	
	สถานการณ์ทั่วไป	๑
	คำนิยาม	๑
	ผู้เสียหาย	๓
	อำนาจการสอบสวน	๔
	หลักทั่วไปในการสอบสวน	๕
	วิธีการสอบสวน	๕
	ลักษณะความผิด องค์ประกอบ มาตรา พยานหลักฐานที่สำคัญ	๘
บทที่ ๒	การปฏิบัติหลังการรับแจ้ง	
	ขั้นตอนการตรวจสอบก่อนรับคดี	๑๐
	ประเด็นการทำสำนวนการสอบสวน	๑๑
	แผนผังขั้นตอนและการปฏิบัติงาน	๑๑
บทที่ ๓	การสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐาน	
	๓.๑ การสอบสวนความผิดประเภทการเผยแพร่ข่าวปลอม และคดีความผิด พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ (สอท.๓)	๑๓
	๓.๒. การสอบสวนความผิดประเภทการหลอกลวงจำหน่ายสินค้าออนไลน์และการค้าขายสินค้าผิดกฎหมาย (สอท.๒)	๑๕
	๓.๓ การสอบสวนความผิดประเภทการพนันออนไลน์ อาชญากรรมข้ามชาติและอื่นๆ (สอท.๕)	๑๘
	๓.๔ การสอบสวนความผิดประเภทการล่อลวงละเมิดทางเพศ ต่อเด็กหรือสตรีทางอินเทอร์เน็ต และการค้ามนุษย์ (สอท.๔)	๒๒
	๓.๕ การสอบสวนความผิดประเภทการหลอกลวงออนไลน์ทางการเงิน (สอท.๑)	๒๘

สารบัญ

เรื่อง		หน้า
บทที่ ๔	ของกลางคดีอาญา และทรัพย์สิน	
	การดำเนินการกับของกลางขณะตรวจยึด	๓๑
	ขั้นตอนการรับของกลาง	๓๑
	การเก็บสิ่งของส่วนตัวของผู้ต้องหา	๓๓
	อำนาจการยึดของกลางของพนักงานสอบสวน	๓๔
	การนำของกลางเข้าสำนวนการสอบสวน	๓๕
	วิธีจัดทำบัญชีของกลาง	๓๕
	การดำเนินการกับของกลางระหว่างคดี	๓๗
	การส่งของกลางไปตรวจพิสูจน์	๓๗
	การจำหน่ายของกลางระหว่างคดี	๔๐
	การคืนของกลางระหว่างคดี	๔๐
	การดำเนินการกับของกลางเมื่อคดีถึงที่สุด	๔๑
	การคืนของกลางในคดีอาญา	๔๒
	การขอคืนของกลางหลังสอบสวนเสร็จ	๔๔
	การดำเนินการหลังศาลมีคำสั่งรับ	๔๕
บรรณานุกรม		๔๗

การสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับเทคโนโลยี

บทที่ ๑

หลักทั่วไปของการสอบสวน

สถานการณ์ทั่วไป

เนื่องจากปัจจุบัน โลกมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รูปแบบการใช้ชีวิตประจำวันของคนเราได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และทำให้รูปแบบการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีในรูปแบบใหม่ขึ้นมาอีกเป็นจำนวนมากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จึงมีความจำเป็นจะต้องเพิ่มพูนความรู้หรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้ทันต่อโลกปัจจุบันถึงได้มีคณะกรรมการเพื่อจัดทำโครงสร้างการจัดทำคู่มือพนักงานสอบสวนขึ้นมา

คำนิยาม

“ อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ (Computer Crime) ” คือ ผู้กระทำความผิดกฎหมายโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการก่ออาชญากรรมและกระทำความผิด อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ให้ความหมายดังนี้

- การกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ อันทำให้เหยื่อได้รับความเสียหาย และผู้กระทำได้รับผลประโยชน์ตอบแทน
- การกระทำความผิดกฎหมายใด ๆ ซึ่งใช้เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือและในการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่เพื่อนำผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีต้องใช้ความรู้ทางเทคโนโลยีเช่นเดียวกัน

การประกอบอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศจำนวนมาก อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์จึงจัดเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หรือ อาชญากรรมทางธุรกิจรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญ

" ระบบคอมพิวเตอร์ " หมายความว่า อุปกรณ์หรือชุดอุปกรณ์ของคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมการทำงานเข้าด้วยกันโดยได้มีการกำหนดคำสั่งชุดคำสั่งหรือสิ่งอื่นใดและแนวทางปฏิบัติงานให้อุปกรณ์หรือชุดอุปกรณ์ทำหน้าที่ประมวลผลข้อมูลโดยอัตโนมัติ

“ **ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์** ” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งแสดงถึงแหล่งกำเนิดต้นทางปลายทางเส้นทางการเวลาที่ปริมาณระยะเวลาชนิดของบริการหรืออื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์

“ **การเข้าถึง** ” (access) หมายถึง การเข้าถึงไม่ว่าจะโดยทางกายภาพเช่น การเข้าถึงตัวคอมพิวเตอร์แล้วหาทางผ่านเข้าไปใช้คอมพิวเตอร์ซึ่งมีการกำหนดรหัสผ่านเพื่อป้องกันผู้ไม่มีสิทธิเข้าใช้คอมพิวเตอร์นั้นหรือการเข้าถึงที่แม้อยู่ห่างไกลจากเครื่องคอมพิวเตอร์แต่สามารถจะเข้าไปในระบบคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้

“ **ข้อมูลคอมพิวเตอร์** ” หมายความว่า ข้อมูลข้อความคำสั่งชุดคำสั่งหรือสิ่งอื่นใดบรรดาที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ในสภาพที่ระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้และให้หมายความรวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

“ **ผู้ให้บริการ** ” หมายความว่า

(๑) ผู้ให้บริการแก่บุคคลอื่นในการเข้าสู่อินเทอร์เน็ตหรือให้สามารถติดต่อถึงกันโดยประการอื่นโดยผ่านทางระบบคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการในนามของตนเองหรือในนามหรือเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่น

(๒) ผู้ให้บริการเก็บรักษาข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่น

“ **ผู้ใช้บริการ** ” หมายความว่า ผู้ใช้บริการของผู้ให้บริการไม่ว่าต้องเสียค่าใช้บริการหรือไม่ก็ตาม

“ **การเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งระบบคอมพิวเตอร์** ” โดยทั่วไปการเข้าถึงโดยมิชอบดังกล่าวจะเป็นทั้งการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์และเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบด้วย ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕ และ ๗ แต่หากเป็นกรณีที่กระทำการเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์และเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ของธนาคารที่มีมาตรการในการป้องกันการเข้าถึงโดยมิชอบเช่นการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) เพื่อเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นหากทำการแก้ไขข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อทำการโอนเงินออกจากบัญชีของผู้เสียหายนอกจากจะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๔๔ และ/หรือ ๓๓๕ แล้วยังเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕, ๗ และ ๙ อีกด้วยและหากการเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งระบบคอมพิวเตอร์และเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ของ

ผู้เสียหายดังกล่าวข้างต้นเป็นการเข้าไปโดยการใช้อุปกรณ์ใช้รหัสผู้ใช้และรหัสผ่านของผู้เสียหายซึ่งถือว่าเป็น บัตรอิเล็กทรอนิกส์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑(๑๔) (ข) ด้วยกรณียังเป็นความผิดฐาน ใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๙/๕ นอกจากนี้ หากการใช้อุปกรณ์ใช้รหัสผู้ใช้และรหัสผ่านของผู้เสียหายซึ่งถือว่าเป็นบัตรอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวเป็นการใช้ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ออกบัตรอิเล็กทรอนิกส์ได้ออกให้แก่บุคคลซึ่งเป็นผู้มีสิทธิใช้เพื่อใช้ประโยชน์ ในการชำระค่าสินค้าค่าบริการหรือหนี้อื่นแทนการชำระด้วยเงินสดหรือใช้เบิกถอนเงินสดด้วย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษหนักขึ้นตามมาตรา ๒๖๙/๗ ด้วย

“ การปลอมแปลงเกี่ยวกับข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ ” (Computer-related Forgery) การปลอมแปลงเกี่ยวกับข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยมิชอบโดยปกติแล้วย่อมเป็น ความผิดพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙ หรือมาตรา ๑๔ แต่หากการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำโดยประสงค์ต่อทรัพย์แล้วอาจเป็น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาได้เช่นฉ้อโกงหรือฉ้อโกงประชาชน เป็นต้น หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์อื่นตามประมวลกฎหมายอาญาหากเป็นการกระทำโดยใช้ภาพตัดต่อที่มี ลักษณะที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นถูกเกลียดชังหรือได้รับความอับอายก็อาจจะเป็น ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖ และความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาได้หากการปลอมแปลง ข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวเป็นการกระทำโดยมีวัตถุประสงค์ต่อความมั่นคงของประเทศแล้ว ย่อมเป็นความผิดพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙, ๑๐, ๑๒ หรือตามมาตรา ๑๔ (๒) และ (๓) และเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรแล้วแต่เจตนาของผู้กระทำความผิด และลักษณะของการกระทำความผิด

ผู้เสียหาย

หมายถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔, ๕ และ ๖

“ ผู้เสียหายที่แท้จริง ” หมายถึง ผู้ได้ผลจากการกระทำความผิดทางอาญาโดยตรง โดยมีองค์ประกอบ ๒ ประการ คือ

- ๑) ได้มีความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งเกิดขึ้น
- ๒) บุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นโดยตรง

“ บุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ” หมายถึง บุคคลนั้นต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดเสียหาย และมีได้ยินยอมให้มีการกระทำความผิดต่อตน หรือมีส่วนในการก่อให้เกิดความผิด แล้วตนได้รับความเสียหาย

“ ผู้ที่มีอำนาจทำการแทนผู้เสียหาย ” คือ บุคคลที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย ตาม ม.๔, ๕ และ ๖ เช่น ร้องทุกข์ ยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัว เป็นต้น ตาม ป.วิ อาญา ม.๓ แต่อย่างไรก็ดีต้องพิจารณาว่าเป็นความผิดตามที่บัญญัติไว้ด้วย ใน ม.๔ และ ม.๕ ไว้ด้วย ทั้งนี้ผู้เสียหายอาจมอบอำนาจให้ผู้อื่นมาร้องทุกข์กล่าวโทษแทนตนได้

อำนาจการสอบสวน

“ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ” กรณีความผิดเกิดในราชอาณาจักร ในเขตท้องที่ใดท้องที่หนึ่งท้องที่เดียว โดยปกติให้หมายถึง พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ความผิดอาญาได้เกิดหรืออ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจของตนแต่ในกรณีเมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวกให้หมายถึง พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาที่อยู่หรือถูกจับในเขตอำนาจของตน

กรณีความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักรท้องที่เดียว ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๑๘

พนักงานสอบสวนที่จะมีอำนาจทำการสอบสวนได้คือ

๑) พนักงานสอบสวนท้องที่ที่ความผิดเกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจของตน

๒) พนักงานสอบสวนท้องที่ ที่ผู้ต้องหาที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตน หากในสำนวนการสอบสวนมีการสอบสวนโดย นอกเหนือจากข้อ ๑) และ ๒) โดยไม่ได้เป็นการทำการแทน ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๑๒๘ มีผลทำให้เป็นการสอบสวนไม่ชอบ

*** กรณีความผิดเกิดนอกราชอาณาจักร ให้หมายถึง อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทน ***

“ หัวหน้าพนักงานสอบสวน ” หมายถึง พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบที่ดำรงตำแหน่งเป็น “ หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน ” รวมถึง ผู้บังคับการตำรวจ, ผู้บัญชาการตำรวจ, ทั้งนี้เฉพาะที่มีอำนาจสอบสวนในเขตอำนาจของตนผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติซึ่งมีอำนาจสอบสวนทั่วราชอาณาจักรและผู้รักษาราชการแทนในแต่ละตำแหน่ง ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๑๔๐

“ คณะพนักงานสอบสวน ” หมายถึง พนักงานสอบสวนทั้งหลายที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่รับผิดชอบการทำสำนวนการสอบสวน

“ พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวน ” หมายถึง พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบที่เป็นผู้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ หรือได้รับมอบหมายจาก “ หัวหน้าพนักงานสอบสวน ” ให้ทำหน้าที่รับผิดชอบการทำ “ สำนวนการสอบสวน ”

หลักทั่วไปในการสอบสวน มีดังนี้

- การสอบสวนต้องตั้งอยู่บนหลักการที่สำคัญว่าเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดพยานบุคคลพยานเอกสารพยานวัตถุเพื่อค้นหาความจริงพิสูจน์การกระทำผิดซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวต้องเป็นจริงและถูกต้อง
- การค้นหาความจริงต้องเป็นไปโดยการรับฟังข้อเท็จจริงจากทุกฝ่ายและตั้งอยู่บนรากฐานของหลักเหตุผลโดยต้องดำเนินการอื่นให้ครบถ้วนถูกต้องอาทิการตรวจที่เกิดเหตุให้ละเอียดการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพการจัดให้พยานหรือผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้ต้องหาในทันทีการนำผลการสืบสวนก่อนการกระทำผิดเกิดขึ้นมาประกอบการสอบสวน เป็นต้น
- พยานหลักฐานที่รวบรวมได้ให้ดำเนินการแยกเป็นประเภทคือพยานหลักฐานฝ่ายผู้กล่าวหาพยานหลักฐานฝ่ายผู้ต้องหาและพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมได้เองซึ่งอาจประกอบด้วยบันทึกพนักงานสอบสวนบัญชีทรัพย์สินต่างๆเอกสารที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงสถานที่เกิดเหตุการตรวจค้นการตรวจยึดและเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้ต้องหา เป็นต้น
- ส่วนของการสอบสวนอย่างน้อยต้องประกอบด้วยรายงานการสอบสวนบันทึกของพนักงานสอบสวนพยานหลักฐาน(พยานบุคคลพยานเอกสารพยานวัตถุ) เอกสารที่พนักงานสอบสวนรวบรวมหรือจัดทำประกอบคดีบัญชีสำนวนการสอบสวน เป็นต้น

วิธีการสอบสวน

(๑) การกำหนดประเด็นในการสอบสวนต้องอยู่บนเงื่อนไขคือ

- การกระทำเป็นความผิดฐานใดเช่นเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯหรือเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น(ครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดที่มีเจตนาพิเศษ)
- วิธีการและพฤติการณ์ในการกระทำเป็นอย่างไรและเป็นความผิดเกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์หรือธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างไรเช่นการกระทำความผิดต่อคอมพิวเตอร์โดยตรง (astargets) การใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด (astools) การใช้คอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์หรือเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด (asstorage)
- วัตถุประสงค์ในการกระทำคืออะไรเช่นเพื่อปลอมหรือนำข้อมูลอันเป็นเท็จเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์การให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินการทำลายชื่อเสียงผู้อื่น เป็นต้น
- ผลกระทบที่เกิดจากการกระทำความผิดเช่นความเสียหายทางทรัพย์สิน,ชื่อเสียง เป็นต้น

(๒) การรวบรวมพยานหลักฐานต้องปฏิบัติดังนี้คือ

- พยานที่มีความสำคัญให้สอบสวนก่อน
- พยานหลักฐานที่อาจถูกทำลายให้รวบรวมไว้โดยเร่งด่วน (ดูมาตรา ๒๖ พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐)

- พยานหลักฐานที่ใช้เป็นหลักฐานในการหาข้อเท็จจริงของการกระทำผิดต้องรวบรวมทั้งหมด

(๓) การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน

- การตรวจที่เกิดเหตุ
- การตรวจยึดคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศหรืออุปกรณ์เก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- การตรวจยึดจะต้องมีการจดบันทึกไว้อย่างชัดเจนว่าอุปกรณ์ชิ้นใดเป็นของใครและใครมีไว้ในครอบครองหากรวมอยู่กับทรัพย์สินอื่นๆ ให้บันทึกอย่างชัดเจนว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของใคร ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการปฏิเสธการเป็นเจ้าของหรือการมีใช้ในครอบครองในภายหลังหากการตรวจยึดจะต้องใช้ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษให้ขอคำแนะนำและปฏิบัติตามความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษด้านนั้นๆ อย่างระมัดระวัง

- การตรวจยึดดังกล่าวให้ใช้ข้อปฏิบัติในการตรวจยึดคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศหรืออุปกรณ์เก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และขั้นตอนการตรวจค้นและ/หรือการยึดคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศหรืออุปกรณ์เก็บข้อมูลแบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นแนวปฏิบัติงาน

- การตรวจค้นยึดสิ่งของต่างๆ
- การประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมหลักฐาน
- การได้มาซึ่งพยานหลักฐานได้กระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย
 - * โดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่
 - * วิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานชอบด้วยกฎหมาย
 - * โดยผ่านผู้ประสานงานกลาง (อัยการสูงสุด) เพื่อทำคำร้องขอความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา(กรณีพยานหลักฐานอยู่ต่างประเทศ)

ประเภทของอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์

๑. **Novice** อาชญากรมือใหม่หรือมือสมัครเล่น เป็นพวกที่อยากทดลองความรู้และส่วนใหญ่จะไม่ใช่ว่าเป็นผู้ที่เป็นอาชญากรโดยนิสัย

๒. **Darnged person** อาชญากรพวกจิตวิปริต เป็นพวกผิดปกติ มีลักษณะนิสัยที่ชอบความรุนแรง

๓. **Organized Crime** อาชญากรที่ร่วมมือกันกระทำความผิดในลักษณะขององค์กรใหญ่ ๆ

๔. **Career Criminal** อาชญากรมืออาชีพ

๕. **Com Artist** อาชญากรหัวพัฒนา เป็นพวกที่ชอบความก้าวหน้าทางคอมพิวเตอร์

๖. **Dreamer** อาชญากรพวกบ้าลัทธิ จะกระทำผิดเนื่องจากมีความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างรุนแรง

๗. **แคร็กเกอร์ Cracker** คือบุคคลที่บุกรุกหรือรบกวนระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ห่างไกลด้วยเจตนาร้าย cracker เมื่อบุกรุกเข้าสู่ระบบ จะทำลายข้อมูลที่สำคัญทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถใช้งานคอมพิวเตอร์ หรืออย่างน้อยทำให้เกิดปัญหาในระบบคอมพิวเตอร์ของเป้าหมาย โดยกระทำของ cracker มีเจตนามุ่งร้ายเป็นสำคัญ

๘. **แฮกเกอร์ Hacker** หมายถึงผู้ที่มีความสนใจอย่างแรงกล้าในการทำงานอันลึกลับซับซ้อนของการทำงานของระบบปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ใดๆ ก็ตาม ส่วนมากแล้ว hacker จะเป็นโปรแกรมเมอร์ สามารถเข้าไปถึงข้อมูลในคอมพิวเตอร์โดยเจาะผ่านระบบ รักษาความปลอดภัยของคอมพิวเตอร์ได้

๙. อาชญากรในรูปแบบเดิม ๆ ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด เช่น พยายามขโมยบัตร ATM และรหัสบัตรของผู้อื่น

รูปแบบของอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์

ปัจจุบันทั่วโลก ได้จำแนกประเภทอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ได้ ๙ ประเภท (ตามข้อมูลคณะกรรมการเฉพาะกิจร่างกฎหมายอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์)

๑. การขโมยข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งรวมถึงการขโมยประโยชน์ในการลักลอบใช้บริการ
๒. อาชญากรรมนำเอาระบบการสื่อสารมาปิดความรับผิดชอบของตนเอง
๓. การละเมิดลิขสิทธิ์ปลอมแปลง เลียนแบบระบบซอฟต์แวร์ โดยมีขอบ
๔. ใช้คอมพิวเตอร์ฟอกเงิน
๕. ไปก่อวิน ระบายสาธารณูปโภค เช่น ระบบจ่ายน้ำ จ่ายไฟ ระบบการจราจร
๖. ใช้คอมพิวเตอร์แพร่ภาพ เสียง ลามกอนาจาร และข้อมูลที่ไม่เหมาะสม
๗. หลอกลวงให้ร่วมค้าขายหรือลงทุนปลอม
๘. แทรกแซงข้อมูลแล้วนำข้อมูลนั้นมาเป็นประโยชน์ต่อตนโดยมิชอบ
๙. ใช้คอมพิวเตอร์แอบโอนเงินในบัญชีผู้อื่น เข้าบัญชีตัวเอง

ลักษณะความผิด“อาชญากรรมคอมพิวเตอร์”ที่สามารถแบ่งลักษณะได้ชัดเจน คือ

๑. **Cyberbullying** การกลั่นแกล้งโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกับการบริการอินเทอร์เน็ตโดยแสดงออกถึงความก้าวร้าว ผ่านทางภาวะความไม่สมดุลทางอำนาจระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกรกระทำ โดยมักจะมาในรูปแบบของการล่วงละเมิดทางวาจาหรือจิตใจ

๒. Cyberstalking การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการคุกคาม ทำให้ผู้ถูกระทำรู้สึกหวาดกลัวไม่ปลอดภัย อันเป็นความผิดทางกายภาพ เช่น การสะกดรอยตาม การตามรังควาน

๓. Cyberharassment การหลอกลวงให้ “น่าเชื่อได้ว่าจะเกิดขึ้นจริง” โดยใช้สื่อสารสนเทศเป็นเครื่องมือ เช่น การโทรไปแจ้งเหตุร้ายยังเจ้าหน้าที่โดยที่ไม่มีมูลความจริง

๔. Sextortion การกรรโชกทางไซเบอร์ โดยผู้กระทำความมุ่งหวังผลประโยชน์จากเหยื่อ อันเป็นการปฏิบัติการหรือตอบสนองความต้องการทางเพศ เช่น ส่งภาพเปลือยหรือลามกอนาจารมาให้ หรือแสดงกิจกรรมทางเพศให้ดูหรือชมขู่ว่าหากไม่ปฏิบัติตามผู้กระทำจะเปิดเผยข้อมูลอันเป็นภาพที่น่าอับอายทางเพศต่อบุคคลอื่น

๕. Nonconsensual pornography เป็นการกระทำที่ใกล้เคียงกับ Sextortion แตกต่างที่เกิดขึ้นด้วยความยินยอมของบุคคลผู้ถูกระทำ แต่นำไปเผยแพร่ต่อโดยไม่ได้รับความยินยอม มักเกิดกับบุคคลที่มีความสัมพันธ์อันดีมาก่อน เช่น คู่รักเก่า หรือเพื่อนสนิท

ลักษณะความผิด องค์ประกอบ มาตรา พยานหลักฐานที่สำคัญ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. ประมวลกฎหมายอาญา

๒. พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๖๐

โดยเฉพาะในมาตรา ๑๔ ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา

(๒) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน

(๓) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(๔) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้

(๕) เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔)

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง (๑) มิได้กระทำต่อประชาชน แต่เป็นการกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้กระทำ ผู้เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้เป็นความผิดอันยอมความได้

๓. พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๗
แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ. ๒๕๓๔

๔. พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. ๒๕๓๔

๕. กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

บทที่ ๒

การปฏิบัติหลังการรับแจ้ง

ขั้นตอนการตรวจสอบก่อนรับคดี ช่องทางในการเข้ามาของเรื่องราวที่จะต้องรับแจ้ง

และแนวทางการปฏิบัติของพนักงานสอบสวน

- ๑) มีผู้มาแจ้งต่อพนักงานสอบสวน
- ๒) มีเจ้าหน้าที่จับกุมตัวผู้ต้องหาพร้อมทั้งร้องทุกข์
- ๓) มีคำร้องทุกข์เป็นหนังสือเช่น หน่วยงานราชการร้องทุกข์เป็นหนังสือ พนักงานสอบสวนได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาให้ทำการสอบสวนคดีอาญาต่อไป
- ๔) ปรากฏจากการสืบสวนของพนักงานสอบสวนเอง แล้วจำเป็นต้องมีการกล่าวโทษให้มีการสอบสวนดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

๕) มีคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ทำการสอบสวนคดีอาญาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ต้องพิจารณาโดยแบ่งเป็นประเภทความผิด ๒ ประเภท

๑. ความผิดต่อส่วนตัวผู้เสียหายหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายเท่านั้น ที่มีอำนาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน หากผู้เสียหายมิได้มาร้องทุกข์ด้วยตนเอง การร้องทุกข์ต้องกระทำโดยผู้มีอำนาจจัดการแทนตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๔ , ๕ และ ๖ หรือเป็นผู้ได้รับมอบอำนาจตาม ป.แพ่งและพาณิชย์ คดีความผิดต่อส่วนตัวไม่สามารถใช้วิธีการกล่าวโทษให้ทำการสอบสวนคดีอาญาได้

๒. คดีอาญาแผ่นดินผู้เสียหายจะร้องทุกข์หรือมีบุคคลอื่นกล่าวโทษให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดีอาญา ก็สามารถทำได้

การรับคำร้องทุกข์ ไม่ว่าจะเป็คดีความผิดต่อส่วนตัวหรือคดีอาญาแผ่นดินพนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติภายใต้ ป.วิ.อาญา มาตรา ๑๒๑ , ๑๒๒ , ๑๒๓ , ๑๒๔ ,๑๒๕ , ๑๒๖ , ๑๒๗ และ ๑๒๘

เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจนมีหลักฐานเชื่อได้ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาที่จะออกหมายเรียกตัวผู้ต้องหาเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย และหากผู้ต้องหาไม่มาตามหมายเรียก หรือผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามหมายเรียก อันเป็นเหตุที่จะออกหมายจับได้ พนักงานสอบสวนก็จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหา

การขอให้ศาลออกหมายจับให้ถือปฏิบัติตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการออกหมายจับและหมายค้นในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๕ ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ.๒๕๔๘ และแนวทางที่ศาลขอความร่วมมือให้เจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการ

ก่อนขอให้ศาลออกหมายจับ พนักงานสอบสวนจะต้องมีหลักฐานหนักแน่นเพียงพอว่าบุคคลที่จะยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอออกหมายจับนั้น น่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา รวมทั้งตรวจสอบตัวบุคคลที่จะขอให้ศาลออกหมายจับหากพบว่ามีบุคคลอื่นที่มีชื่อและชื่อสกุลซ้ำกัน ต้องตรวจสอบให้แน่ชัดว่าบุคคลที่จะขอให้ศาลออกหมายจับนั้นเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด

หมายจับที่พนักงานสอบสวนยื่นคำร้องขอไว้ จะต้องตรวจสอบความครบถ้วน ก่อนที่จะไปขอให้ศาลออกหมายจับ

- ต้องระบุหมายเลขประจำตัวประชาชนของผู้ต้องหา
- ตรวจสอบข้อหาความผิดให้ครบถ้วน
- วันชาติอายุความหากเป็นกรณีที่มีการกระทำความผิดหลายกรรม ก็ให้ระบุวันชาติอายุความไว้ ทุกกรรมไว้ที่ด้านหลังของหมายจับ
- ตำหนิรูปพรรณผู้กระทำความผิดในส่วนสำคัญที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้จะต้องสอดคล้องกับรายการทะเบียนราษฎร และตำหนิรูปพรรณผู้กระทำความผิดจะต้องปรากฏในบันทึกคำให้การผู้กล่าวหาหรือพยาน

ประเด็นการทำสำนวนการสอบสวน

- ความเกี่ยวข้องระหว่างผู้เสียหายกับผู้ต้องหา
- วันเวลาที่เกิดเหตุ สถานที่เกิดเหตุ ของการกระทำความผิด
- รูปแบบและรายละเอียดของการหลอกลวงเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหาย
- ทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหาย
- สอบสวนพยานที่เกี่ยวข้องในคดี เช่น ผู้ให้บริการเครือข่ายการสื่อสาร, เจ้าหน้าที่ หรือสมุดบัญชีธนาคารที่เกี่ยวข้อง พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องในคดีมาประกอบ
- เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนที่ทำการสืบสวนในคดี

แผนผังขั้นตอนและการปฏิบัติงาน

๑. ผู้เสียหายเดินทางเข้าแจ้งความต่อ พนักงานสอบสวนด้วยตนเอง (walk in)

- พนักงานสอบสวนสอบปากคำผู้เสียหาย
- แจ้งฝ่ายสืบสวนตรวจสอบข้อมูลจรรยาบรรณทางคอมพิวเตอร์ข้อมูลเกี่ยวข้องกับคดี
- รวบรวมพยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์

๒. ผู้เสียหายแจ้งทางระบบอินเทอร์เน็ตหรือ Social Media (Facebook , Line)

- พนักงานสอบสวนตรวจสอบว่าเป็นการกระทำความผิดกฎหมายหรือไม่
- นัดผู้เสียหายเข้าให้ปากคำ

- ฝ่ายสืบสวนตรวจสอบข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลที่ส่งคำร้องทุกข์
สำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานสอบสวนท้องที่เกิดเหตุ

๓. คดีที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายหรือสั่งการ

- พนักงานสอบสวนตรวจสอบว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมายหรือไม่

- แจ้งฝ่ายสืบสวนตรวจสอบข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดี

- รวบรวมพยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์

บทที่ ๓

การสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐาน

๓.๑ การสอบสวนความผิดประเภทการเผยแพร่ข่าวปลอม และคดีความผิดพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์

พ.ศ.๒๕๕๐

ประเด็นการสอบสวนความผิดประเภทการเผยแพร่ข่าวปลอม Fake News

๑. เหตุเกิดที่ไหนเมื่อใด
๒. ท่านทราบเรื่องการโพสต์ข่าวดังกล่าวตั้งแต่เมื่อใด จากแหล่งข้อมูลใด
๓. ใครเป็นเจ้าของ แอดมินหรือผู้นำเข้าซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าว
๔. ท่านทราบว่ามีการโพสต์นำเข้าข้อมูลคอมพิวเตอร์ เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าว ตั้งแต่เมื่อใด
๕. ข้อความดังกล่าวมีส่วนใดบ้างที่เป็นความเท็จ และข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร
๖. ข่าวดังกล่าวก่อให้เกิดความตื่นตระหนกต่อประชาชนอย่างไร
๗. ท่านรู้หรือสงสัยผู้ใดเป็นผู้โพสต์ข่าวดังกล่าวหรือไม่
๘. ท่านทราบ IPAddress ของผู้โพสต์ข่าวดังกล่าวหรือไม่
๙. ท่านจะมอบพยานหลักฐานใดให้กับพนักงานสอบสวนหรือไม่

ประเด็นการสอบสวนคดีการเข้าถึงระบบหรือข้อมูลของผู้อื่นโดยมิชอบ

๑. เหตุเกิดที่ไหน เมื่อใด
๒. ท่านทราบการลักลอบเข้าถึงระบบหรือเข้าถึงข้อมูลโดยมิชอบดังกล่าวตั้งแต่เมื่อใด จากแหล่งข้อมูลใด
๓. ข้อมูลหรือระบบดังกล่าวมีการป้องกันการเข้าถึงอย่างไร หรือไม่
๔. ผู้ใดทราบถึงวิธีการ / รหัสการเข้าถึงข้อมูลหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ของท่าน
๕. ข้อมูลดังกล่าวได้รับความเสียหาย ถูกทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติม ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือไม่ อย่างไร (ประเมินราคาเป็นเงินได้หรือไม่ จำนวนเท่าใด)
๖. มีการเปิดเผยมาตรการป้องกันให้กับผู้อื่นหรือสาธารณะทราบหรือไม่ เมื่อใด
๗. มีการระงับ ชะลอ ชัดขวาง หรือรบกวนการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ของท่านอย่างไร
๘. มีการดักจับข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์หรือไม่ อย่างไร
๙. ข้อมูลที่ถูกดักจับนั้นมีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือไม่ อย่างไร

๑๐. ท่านรู้หรือสงสัยผู้ใดเป็นผู้เข้าถึงข้อมูลหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ของท่าน หรือไม่
๑๑. ท่านทราบ IP address ผู้เข้าถึงข้อมูลหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ของท่าน หรือไม่
๑๒. ท่านได้รับข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์อันมีลักษณะเป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่
๑๓. จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ตาม ข้อ ๑๒ สามารถบอกเลิกหรือแจ้งความประสงค์เพื่อปฏิเสธการรับได้โดยง่ายหรือไม่
๑๔. การเข้าถึงข้อมูลหรือระบบคอมพิวเตอร์กระทบต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยสาธารณะหรือความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะประโยชน์ (ความผิดกรณีเจาะเว็บไซต์หรือบอกวิธีเจาะเว็บไซต์หรือเปิดดูข้อมูลเว็บไซต์หรือดักเอาข้อมูลหรืออีเมลก่อนหน่วยงานราชการ)

ประเด็นการสอบสวนคดีการเรียกค่าไถ่ทางคอมพิวเตอร์

๑. เหตุเกิดที่ไหนเมื่อใด
๒. ท่านทราบการลักลอบเข้าถึงระบบ หรือข้อมูลโดยมิชอบดังกล่าวตั้งแต่นั้นเมื่อใด จากแหล่งข้อมูลใด
๓. ข้อมูลดังกล่าวมีการป้องกันการเข้าถึงอย่างไร
๔. มีผู้ใดทราบถึงวิธีการหรือทราบรหัสการเข้าถึงข้อมูลหรือระบบคอมพิวเตอร์ของท่านหรือไม่
๕. ข้อมูลดังกล่าวได้รับความเสียหาย ทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติม ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือไม่ อย่างไร (ประเมินราคาเป็นเงินได้หรือไม่ เท่าใด)
๖. มีการเปิดเผยมาตรการป้องกันให้กับผู้อื่นหรือสาธารณะทราบหรือไม่
๗. มีการระงับ ชะลอ ชัดขวาง หรือรบกวนการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์อย่างไร
๘. มีการดักจับข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์หรือไม่
๙. ข้อมูลที่ถูกดักจับนั้นมีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือไม่
๑๐. คนร้ายมีความประสงค์อย่างไร หรือได้เรียกร้องทรัพย์สินใดหรือไม่ จำนวนเท่าใด
๑๑. คนร้ายขู่ฆ่าท่านอย่างไรหรือไม่ ถ้าท่านไม่ดำเนินการตามที่คนร้ายแจ้งความประสงค์ ผลจะเป็นอย่างไร
๑๒. ท่านรู้หรือสงสัยผู้ใดเป็นผู้เข้าถึงข้อมูลหรือระบบคอมพิวเตอร์ของท่าน หรือไม่
๑๓. ท่านทราบ IPAddress ผู้เข้าถึงข้อมูลหรือระบบคอมพิวเตอร์ของท่าน หรือไม่

๓.๒ การสอบสวนความผิดประเภทการหลอกลวงจำหน่ายสินค้าออนไลน์และการค้าขายสินค้าผิดกฎหมาย

คดีความผิดเกี่ยวกับการซื้อขายของออนไลน์ที่เป็นการผิดกฎหมายส่วนใหญ่จะแบ่งออกเป็นข้อกล่าวหาหลักๆ มีดังต่อไปนี้

๑. ข้อหาฉ้อโกง และโดยทุจริตหรือโดยหลอกลวงนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ลักษณะการกระทำความผิดเป็นการทุจริต หลอกลวงด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อส่วนตัว เช่น การโพสต์ข้อความลงในไลน์กลุ่ม/กลุ่มเฟซบุ๊ก (กลุ่มปิด)

๒. ข้อหาฉ้อโกงโดยแสดงตนเป็นบุคคลอื่น และโดยทุจริตหรือโดยหลอกลวงนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ลักษณะการกระทำความผิดเป็นการทุจริต หลอกลวงด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อส่วนตัว โดยมีการแสดงตนเป็นบุคคลอื่น เช่น อ้างว่าตนเองนั้นคือบุคคลอื่น, ส่งบัตรประจำตัวประชาชนของผู้อื่น ฯลฯ

๓. ข้อหาฉ้อโกงประชาชน และโดยทุจริตหรือโดยหลอกลวงนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน ลักษณะการกระทำความผิดเป็นการทุจริต หลอกลวงด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อส่วนตัว เช่น การโพสต์ข้อความลงเพจสาธารณะหรือเว็บไซต์ที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าชมได้ การได้มาซึ่งพยานหลักฐานและของกลางในคดี

โดยการดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานมีแนวทางการสอบสวนเมื่อพิจารณาว่าเป็นความผิดตามข้อหาตั้งที่กล่าวมาข้างต้น ดังนี้

๑) ลงบันทึกประจำวันรับแจ้งความร้องทุกข์รับเลขคดี

๒) สอบผู้กล่าวหา/ผู้เสียหาย โดยการสอบสวนปากคำในประเด็นพฤติการณ์แห่งคดีที่เกิดขึ้น เช่น มีการซื้อสินค้าทางเว็บไซต์ เมื่อวันเวลาใด รายละเอียดสินค้าเป็นอย่างไร ราคาเท่าไร มีการชำระเงินด้วยวิธีใดรายละเอียดในการติดต่อระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายทางช่องทางใด และติดต่อครั้งสุดท้ายเมื่อใด มีการใช้โทรศัพท์ ติดต่อกันหรือไม่ เมื่อใดหมายเลขใด ผู้กล่าวหาได้รับความเสียหายอย่างไร เหตุเกิดที่ไหนขอข้อมูลเอกสารหลักฐานที่ผู้เสียหายใช้คุยกับคนร้าย/หลักฐานการโอนเงินต่างๆ ไว้

๓) หลังจากทำการสอบปากคำผู้กล่าวหาแล้วในเบื้องต้นพิจารณาความตามพยานหลักฐานที่สอบปากคำผู้กล่าวหาไว้ว่าปรากฏมีพยานหลักฐานทางบัญชีธนาคารของผู้กล่าวหาอ้างถึง เช่น หากมีการโอนเงินตามบัญชีธนาคาร พนักงานสอบสวนต้องออกหมายเรียกพยานเอกสารทางบัญชีธนาคารของผู้กล่าวหา

๔) สอบปากคำธนาคารเจ้าของบัญชีของผู้กล่าวหาในประเด็นประเภทบัญชี เปิดบัญชีในนามของใคร เมื่อใด การเบิกถอนมีเงื่อนไขอย่างไร เงินที่จ่ายสินค้าเป็นเงินที่โอนไปบัญชีธนาคารใด เมื่อใด โอนด้วยวิธีใด ทำที่ตู้เอทีเอ็มหรือเคาน์เตอร์ธนาคาร หรือช่องทางอื่น ขอภาพวิดีโอที่บันทึกไว้ เป็นต้น

๕) ออกหมายเรียกพยานเอกสารตาม ป.วิ อาญา มาตรา ๑๓๒ เช่น

- เอกสารคำขอเปิดบัญชี, การ์ดลายมือชื่อ, เอกสารที่สร้างขึ้นและที่ผู้เปิดบัญชี มอบให้ไว้กับธนาคารในวันที่มี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

- ขอรายละเอียดความเคลื่อนไหวทางบัญชี (STATEMENT) โดยละเอียดและรายการเดินบัญชีแบบอิเล็กทรอนิกส์ของ, หมายเลข IPADDRESS ที่ใช้ในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต บัญชีปลายทาง จำนวนเงินที่ได้ทำธุรกรรม วันและเวลาในการเข้าใช้งาน แต่ครั้งช่วงเวลาตั้งแต่วันที่เกิดเหตุ จนถึง ณ ปัจจุบัน

- ช่วงเวลาตั้งแต่วันที่เกิดเหตุ จนถึง ณ ปัจจุบัน บัญชีดังกล่าวมีการโอนเงินเข้า และมีการถอนเงินออกหรือไม่

- หากมีการถอนเงิน ธนาคารทราบหรือไม่ว่าใครเป็นผู้ถอน ถอนเวลาใด ถอน อย่างไร

- หากมีการถอนเงินดังกล่าว มีเอกสาร, ภาพถ่ายวงจรปิดหรือภาพเคลื่อนไหวขณะทำการถอนเงินหรือไม่อย่างไร

- หมายเลขบัตร ATM ที่ใช้คู่กับบัญชี

- ถ้ามีหมายเลขโทรศัพท์ปรากฏในคำขอเปิดบัญชีธนาคาร ให้ออกหมายเรียกหมายเลขโทรศัพท์และอีเมลที่แจ้งไว้ให้ติดต่อกับลูกค้า ขณะเปิดบัญชีและปัจจุบัน(หากมีการแก้ไข)

- หมายเลขโทรศัพท์ที่ใช้บริการข้อความแจ้งเตือน(smsalert)ซึ่งผูกกับบัญชีธนาคารดังกล่าวหากมีการติดต่อกันทางสื่อโซเชียลต่างๆ เช่น อีเมล เฟสบุ๊กไลน์SMS ต้องดำเนินการออกหมายเรียกผู้ดูแลหรือผู้ให้บริการประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

- หมายเลขโทรศัพท์และอีเมล ที่สมัครใช้บริการทำธุรกรรมผ่านโทรศัพท์มือถือ (MobileBanking) และรหัส OTP

- หมายเลขโทรศัพท์และอีเมลที่สมัครใช้บริการทำธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ตที่หน้าเว็บไซต์ธนาคาร (InternetBanking)

- หมายเลขโทรศัพท์/หมายเลขประจำตัวประชาชน ที่สมัครใช้บริการพร้อมเพย์ (PromptPay)

- ข้อมูลการแจ้งเตือนผ่านระบบ Line หรือระบบอื่นๆ

-ออกหมายเรียกพยานเอกสารในการตรวจสอบเบอร์โทรศัพท์ (หากมีการพูดคุยกัน) ไปยังศูนย์เครือข่ายต่างๆ เพื่อตรวจสอบผู้ลงทะเบียนเปิดใช้งาน ข้อมูลการติดต่อ ฯลฯ

๖) สอบสวนธนาคารเจ้าของบัญชีผู้รับโอนเงิน ในประเด็น คล้ายๆ กันกับการสอบสวนธนาคารเจ้าของบัญชีของผู้กล่าวหา ดังกล่าวข้างต้น แต่เปลี่ยนเป็นธนาคารของผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหา

๗) หากมีการกระทุ้งขายสินค้าในอินเทอร์เน็ต ต้องสอบสวนผู้ดูแลเว็บไซต์หรือผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ในประเด็นมีการกระทุ้งขายสินค้าในเว็บไซต์อะไร เมื่อใด กระทุ้งที่เท่าใด ผู้ดูแลเป็นใคร อยู่ที่ไหน ผู้โพสต์กระทุ้งลงทะเบียนสมาชิกในนามว่าอะไร มีหมายเลขไอพี อยู่ที่ใด ติดต่อกับได้อย่างไร มีเบอร์โทรติดต่อให้ไว้หรือไม่

๘) สอบสวนผู้ให้บริการโทรศัพท์ ในประเด็นต้องการทราบผู้ใช้หมายเลขที่ปรากฏที่อยู่ มีรายการใช้ติดต่อกันอย่างไร

๙) หากมีตัวผู้ต้องหา ให้ทำการสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาแล้วจึงสอบสวนในประเด็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามข้อกล่าวหา เช่น โปสต์ข้อความว่าอย่างไร เมื่อใด ด้วยตนเองหรือร่วมกับใคร มีคนสั่งให้โปสต์หรือไม่ โปสต์ขายอะไรราคาเท่าใดทางเว็บไซต์ใดเมื่อใด มีการติดต่อกับผู้ซื้อสินค้าหรือผู้เสียหายอย่างไร ทางช่องทางใด เมื่อใด เชื่อมอินเตอร์เน็ตกับผู้ให้บริการใด และเชื่อมจากโทรศัพท์เลขใด ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เชื่อมกับของผู้ใด มีบัญชีรับโอนเงินของตนเองหรือไม่อย่างไร โครเงินเข้าบัญชีผู้ต้องหา ใครถอนเงินออกจากบัญชี ถอนเมื่อใด เงินนำไปใช้อย่างไร ถ้าถอนจากตู้เอทีเอ็มมีบัตรถอนเงินใช้รหัสใดจากตู้ใด มีการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ด้วยหรือไม่ เป็นต้น

๑๐) ทำการตรวจค้น/ยึดพยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ จะต้องปฏิบัติโดยคำนึงถึงความปลอดภัยเจ้าหน้าที่อันดับแรกจัดทำแผนที่ห้องตรวจค้นถ่ายภาพการตรวจค้น/ยึดสวมถุงมือตรวจค้นทุกครั้งควรใช้เจ้าหน้าที่ทำการตรวจค้นจำนวนน้อยคน วางป้ายตำแหน่งที่พบของกลางที่ตรวจยึดไว้ประกอบภาพเสมอ ถ่ายภาพจุดตรวจและยึดและคำนึงถึงการเก็บรักษาและรักษาความปลอดภัยของพยานหลักฐานและความน่าเชื่อถือไว้เสมอจากนั้นต้องส่งตรวจพิสูจน์สิ่งของที่ยึดไว้เช่นคอมพิวเตอร์ ฮาร์ดดิสก์ โน้ตบุ๊กโทรศัพท์มือถือ แผ่นซีดี บัตรอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ไว้ประกอบสำนวนการสอบสวนในคดี

๑๑) การประสานขอข้อมูลคอมพิวเตอร์และข้อมูลการจราจรทางคอมพิวเตอร์ กับหน่วยงานที่รับผิดชอบหากเกิดขัดข้องในการขอข้อมูล ให้ดำเนินการตามหนังสือ ตร.ที่ ๐๐๓๑.๒๑๒/๓๘๔๔ ลง ๒๗ ส.ค. ๕๐ เรื่องการรับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษตลอดจนดำเนินการอื่นใดเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.๒๕๕๐

๑๒) หากพบว่าผู้ให้บริการ ใจงใจ สนับสนุนหรือยินยอมให้มีการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด อาจเข้าข่ายเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ด้วย

๑๓) เมื่อพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในคดีแล้ว ได้สรุปสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๐-๑๔๒ แล้วแต่กรณี ต่อไป

๓.๓ การสอบสวนความผิดประเภทการพนันออนไลน์ อาชญากรรมข้ามชาติและอื่นๆ

๓.๓.๑ การสอบสวนความผิดประเภทการพนันออนไลน์

ประเด็นการสอบสวนปากคำผู้กล่าวหา

๑. ตรวจสอบพบเว็บไซต์การพนันทางออนไลน์ ในช่องทางใด

๒. มีวิธีการเล่นอย่างไร

๓. ได้มีการล่อซื้อเข้าไปเล่นการพนันออนไลน์แล้วหรือไม่ ผลเป็นอย่างไร

๔. ตรวจสอบบัญชีธนาคารที่เกี่ยวข้องแล้วหรือไม่ อย่างไร ทั้งฝ่ายผู้จัดให้มีการเล่น ลูกค้า รวมถึงการโอนเงินออกจากบัญชีของผู้จัดให้มีการเล่นจากบัญชีใด ไปยังบัญชีใด

๕. กลุ่มดังกล่าวกระทำผิดเป็นขบวนการหรือไม่ อย่างไร มีใครเป็นผู้ริเริ่มจัดให้มีการเล่นเว็บไซต์การพนันออนไลน์ มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างไร แต่ละคนแต่ละหน้าที่ได้รับผลประโยชน์อย่างไร

๖. กลุ่มดังกล่าวมีการเชื่อมโยงกันอย่างไร เช่น เป็นผู้โฆษณาเชิญชวนให้ประชาชนทั่วไปไปเล่นการพนัน โดยได้รับการว่าจ้างจากผู้ใด หรือ เป็นผู้ดูแล แนะนำลูกค้าในการเล่น มีใครเป็นผู้ว่าจ้าง หรือเป็นผู้รับโอนเงินทางบัญชี เมื่อรับโอนเงินมาแล้วต้องโอนต่อให้กับใคร เป็นต้น

๗. มีการจัดทำแผนผังกลุ่มเครือข่ายเชื่อมโยงของคนร้ายหรือไม่ อย่างไร

๘. พฤติการณ์ของคนร้ายเป็นความผิดฐานใด

ประเด็นการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา

๑. ผู้ต้องหาเกี่ยวข้องกับคดีนี้อย่างไร เช่น เป็นผู้ดูแลระบบ แนะนำวิธีการเล่น / เป็นผู้โฆษณาเชิญชวนให้มีการเล่น เป็นเจ้าของบัญชีรับโอนเงินในการเล่นการพนันออนไลน์ ฯลฯ

๒. มีรายได้หรือได้รับผลประโยชน์อย่างไร

๓. มีเว็บไซต์การพนันออนไลน์ที่เป็นของผู้ต้องหา มีกี่เว็บ อะไรบ้าง ขอทราบรายละเอียด

๔. ขอทราบวิธีการเล่นการพนันออนไลน์เป็นอย่างไร การเติมเงินเติมพันเป็นอย่างไร โอนเงินเข้าเล่นในบัญชีใด โอนเงินให้ลูกค้าช่องทางใด บัญชีใด

๕. มียอดได้เสียในแต่ละวัน วันละเท่าไร

๖. ของกลางที่เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจยึดมามีอะไรบ้าง ของกลางที่ยึดมาใช้ทำอะไร เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ใช้ในการโฆษณาเชิญชวนให้บุคคลทั่วไปเข้ามาเล่นการพนัน สมุดบัญชีเงินฝากใช้ในการให้ลูกค้าโอนเงินเข้าบัญชี เป็นต้น

๗. มีการจ้างบุคคลอื่น หรือไม่ อย่างไร ทำหน้าที่อะไร มีรายได้เท่าใด (กรณีเป็นเจ้าของเว็บไซต์)

๘. ใครเป็นผู้เขียนโปรแกรม สื่อสารกับลูกค้าในการสมัคร เล่นเกมสการพนันออนไลน์ หรือลิงก์เชื่อมไปเกมสพนันออนไลน์ อย่างไร ขอทราบรายละเอียด

ประเด็นการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นผู้โพสต์ข้อความ

๑. โพสต์ข้อความเชิญชวนเล่นการพนันออนไลน์ ทางเว็บไซต์ใด ใช้อีเมลอะไร เมื่อวันที่และเวลาใด

๒. ติดต่อกับลูกค้าช่องทางใดบ้าง เช่น โทรศัพท์ SMS หรือช่องทางอื่นใดบ้าง

๓. ได้เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเพื่อโพสต์ข้อความจากผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตรายใด และเชื่อมต่อจากหมายเลขโทรศัพท์ใด จากที่ใด

๔. ใช้คอมพิวเตอร์เชื่อมต่อจากเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องใด ของใคร

ประเด็นการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นบัญชีผู้รับโอน

๑. บัญชีที่รับโอนเงินเป็นบัญชีเงินฝากของผู้ต้องหาใช้หรือไม่เปิดตั้งแต่เมื่อใดการเปิดบัญชีธนาคารที่รับโอนเงิน เป็นความประสงค์ของผู้ต้องหาเอง หรือ บุคคลใดเป็นผู้ใช้ให้เปิดบัญชี มีรายละเอียดอย่างไร (ใครใช้ เมื่อใด ได้รับค่าจ้างหรือไม่จำนวนเท่าใด, มอบบัตรเอทีเอ็มพร้อมรหัสให้ใคร มอบที่ไหน เมื่อใด)

๒. ใครเป็นผู้โอนเงินจากบัญชีธนาคารที่รับโอนเงินดังกล่าว เกิดจากมูลหนี้อะไร มีหลักฐานหรือไม่

๓. ใครเป็นผู้ถอนเงินเข้าบัญชีธนาคารที่รับโอน ถอนที่ไหน เมื่อใด จำนวนเงินเท่าใด ถอนด้วยวิธีการใด

ประเด็นการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นผู้ถอนเงินทางตู้เอทีเอ็ม

๑. ถอนเงินจากตู้เอทีเอ็มจากบัญชีธนาคารที่รับโอน จากตู้เอทีเอ็มของธนาคารอะไร ตั้งอยู่ที่ไหน ถอนเมื่อวันที่และเวลาอะไร เงินที่ถอนในแต่ละครั้งจำนวนเท่าใด

๒. บัตรเอทีเอ็มพร้อมรหัสเป็นของใคร และได้รับมาจากบุคคลใด ที่ไหน เมื่อใด

๓. เงินที่ถอนมาได้ นำไปมอบให้ใคร ด้วยวิธีการอย่างไร (เช่น มอบให้บุคคลอื่นไป โอนเงินไปบัญชีอื่น นำเงินที่ถอนฝากเข้าเครื่องรับฝากเงินอัตโนมัติเพื่อโอนไปบัญชีอื่น หรือโอนไปบัญชีที่เปิดไว้ในต่างประเทศ หรือวิธีการอื่นใด เป็นต้น)

๓.๓.๒ การสอบสวนความผิดประเภทอาชญากรรมข้ามชาติ

ประเด็นการสอบสวนผู้กล่าวหา

๑. องค์กรอาชญากรรมหรือ (ชื่อแก๊งค์มาเฟีย) มีลักษณะหรือวัตถุประสงค์อย่างไร มีสมาชิกในองค์กรจำนวนเท่าใด

๒. องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติหรือ (ชื่อแก๊งค์มาเฟีย) มีรูปแบบหรือลักษณะการกระทำความผิดทางไซเบอร์อย่างไร

๓. ผู้ต้องหาทำหน้าที่หรือมีส่วนร่วมหรือได้รับผลประโยชน์อย่างไรในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติหรือ (ชื่อแก๊งค์มาเฟีย)

๔. ได้จัดทำแผนผังกลุ่มเครือข่าย ความเชื่อมโยง ของกลุ่มคนร้ายไว้หรือไม่ อย่างไร

๕. ข้อมูลกลุ่มเครือข่าย สมาชิกองค์กรดังกล่าว ได้จากที่ใด หน่วยงานใด มีเอกสารหลักฐานประกอบรายงานหรือไม่ อย่างไร

ประเด็นการสอบปากคำผู้กล่าวหา โดยทั่วไปที่พบการกระทำผิดมีดังนี้

๑. ท่านมีภูมิลำเนาและพักอาศัยอยู่ที่ใด ประกอบอาชีพอะไร

๒. ท่านมาพบพนักงานสอบสวนด้วยเรื่องใด

๓. พฤติการณ์ในคดีนี้เป็นอย่างไรสอบสวนให้ได้ประเด็นว่าผู้กระทำความผิดหลอกอย่างไรจึงโอนเงิน โอนเงินไปเท่าใดโอนวิธีใด ช่องทางใด โอนไปกี่ครั้ง ครั้งละเท่าไร รู้ตอนไหนว่าถูกหลอกให้โอนเงิน

๔. เหตุเกิดที่ไหน เมื่อใด

๕. ขอลักษณะ/เอกสาร (ถ้ามี) เพื่อประกอบสำนวนการสอบสวนเช่น

- สำเนาบทสนทนาผ่านกล่องข้อความ (Inbox) ระหว่างผู้กล่าวหา กับ.....จำนวน.....แผ่น

- สำเนาใบส่งพัสดุของบริษัท

- สำเนาหลักฐานการโอนเงิน จำนวน.....แผ่น

ประเด็นการสอบสวนผู้ต้องหา

๑. การสอบสวนผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำ ที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดแล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ จากนั้นให้สอบสวนในประเด็นต่างๆ ตามรูปคดี

๒. สอบสวนให้ได้รายละเอียดว่าอยู่ที่ใด ประกอบอาชีพอะไร เข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีนี้อย่างไร มีหน้าที่ทำอะไร ให้กับใคร มีใครเกี่ยวข้องกับคดีนี้บ้าง เป็นใคร อยู่ที่ใด ติดต่อได้หรือไม่ อย่างไร

๓. ขอรอบว่าสมมุติอยู่ที่ใด บัตรเอทีเอ็มอยู่ที่ใด เป็นของใคร ถ้าเป็นของคนอื่นมาอยู่กับผู้ต้องหาได้อย่างไร

๔. โทรศัพท์มือถืออยู่ที่ใด หมายเลขใด/เคยใช้โทรศัพท์มือถือหรือไม่ อย่างไร ใช้หมายเลขใด มีเบอร์ใดใช้กับอินเทอร์เน็ตหรือไม่ อย่างไร

๕. ขอรอบข้อมูลผู้ใช้เว็บไซต์ ชื่อบัญชี..... เป็นใคร อยู่ที่ใด

การสอบสวนผู้ต้องหาตามประเด็นข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่จะนำไปปรับใช้กับการสอบ ผู้ต้องหาเนื่องจากการจับกุมตัวผู้ต้องหาในการกระทำความผิด นอกจากจะเป็นผู้จัดผู้โพสต์ข้อความแล้ว ยังเป็นเจ้าของบัญชีรับโอนเงิน ผู้ถอนเงิน ประเด็นในการสอบสวนจะแตกต่างกันออกไปตามรูปคดี ดังนี้

การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นผู้โพสต์ข้อความ

- จะให้การในเรื่องที่ต้องหาว่าอย่างไร

- โโพสต์ข้อความกับผู้กล่าวหาอย่างไร ทางเว็บไซต์ใด ใช้อีเมลอะไร เมื่อวันที่และเวลาใด

- ติดต่อกับผู้กล่าวหาช่องทางใดบ้าง เช่น โทรศัพท์ SMS หรือช่องทางอื่นใดบ้าง

- ได้เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเพื่อโพสต์ข้อความจากผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตรายใด และเชื่อมต่อจาก

หมายเลขโทรศัพท์ใด จากที่ใด

- ใช้คอมพิวเตอร์เชื่อมต่อจากเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องใด ของใคร

การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นบัญชีผู้รับโอน

- บัญชีที่รับโอนเงินเป็นบัญชีเงินฝากของผู้ต้องหาใช้หรือไม่เปิดตั้งแต่เมื่อใดการเปิดบัญชีธนาคาร ที่รับโอนเงิน เป็นความประสงค์ของผู้ต้องหาเอง หรือบุคคลใดเป็นผู้ใช้ให้เปิดบัญชีมีรายละเอียดอย่างไร (ใครใช้ เมื่อใด ได้รับค่าจ้างหรือไม่จำนวนเท่าใด, มอบบัตรเอทีเอ็มพร้อมรหัสให้ใคร มอบที่ไหน เมื่อใด)

- ใครเป็นผู้โอนเงินจากบัญชีธนาคารที่รับโอนเงินดังกล่าว เกิดจากมูลหนี้อะไร มีหลักฐานหรือไม่
- ใครเป็นผู้ถอนเงินเข้าบัญชีธนาคารที่รับโอน ถอนที่ไหน เมื่อใด จำนวนเงินเท่าใด ถอนด้วยวิธีการใด

หากตรวจสอบพบว่าผู้ต่องหานั้นเป็นผู้รับจ้างเปิดบัญชีเงินฝาก ให้ดำเนินการตาม หนังสือ ตร. ที่ ๐๐๑๑.๒๕/๑๐๒๘ ลง ๒๑ มี.ค.๒๕๕๕ เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการสืบสวนสอบสวนและแจ้งข้อกล่าวหาในความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินโดยให้พนักงานสอบสวนพิจารณาแจ้งข้อกล่าวหาในความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินตามนัยมาตรา ๕ มาตรา ๖ มาตรา ๗ มาตรา ๘ หรือ มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.๒๕๔๒ แล้วแต่กรณีแก่ผู้มีพฤติการณ์รับจ้างเปิดบัญชีในสถาบันการเงินเพื่อรับโอนเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิด อันเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

การสอบสวนผู้ต่องหาที่เป็นผู้ถอนเงินทางตู้เอทีเอ็ม

- ถอนเงินจากตู้เอทีเอ็มจากบัญชีธนาคารที่รับโอน จากตู้เอทีเอ็มของธนาคารอะไร ตั้งอยู่ที่ไหน ถอนเมื่อวันที่และเวลาอะไร เงินที่ถอนในแต่ละครั้งจำนวนเท่าใด
- บัตรเอทีเอ็มพร้อมรหัส เป็นของใคร และได้รับมาจากบุคคลใด ที่ไหน เมื่อใด
- เงินที่ถอนมาได้ นำไปมอบให้ใคร ด้วยวิธีการอย่างไร (เช่น มอบให้บุคคลอื่นไป โอนเงินไปบัญชีอื่น นำเงินที่ถอนฝากเข้าเครื่องรับฝากเงินอัตโนมัติเพื่อโอนไปบัญชีอื่น หรือโอนไปบัญชีที่เปิดไว้ในต่างประเทศ หรือวิธีการอื่นใด เป็นต้น)

ประเด็นการสอบสวนพยานผู้ดูแลระบบของเว็บไซต์

๑. ท่านเกี่ยวข้องกับคดีนี้อย่างไร
๒. เว็บไซต์ก่อตั้งขึ้นเมื่อใด มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการอย่างไร
๓. ในการสมัครเป็นสมาชิกมีวิธีการอย่างไร และสมาชิกของเว็บไซต์..... มีกี่ประเภทอะไรบ้าง ขอทราบรายละเอียด
๔. ขอทราบสมาชิกที่ชื่อซึ่งโพสต์กระทู้เว็บไซต์ปรากฏตาม URL:http : เมื่อวันที่..... เวลา..... น. เป็นสมาชิกของเว็บไซต์ หรือไม่ มีข้อมูลของสมาชิกคนดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร
๕. ขอทราบว่ากระทู้ที่สมาชิกชื่อโพสต์ไว้ตาม URL:http: ปรากฏหมายเลขไอพีแอดเดรสอะไร
๖. ทราบรายละเอียดข้อมูลของสมาชิกที่ใช้ชื่อหรือไม่ อย่างไร

๓.๔ การสอบสวนความผิดประเภทการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กหรือสตรีทางอินเทอร์เน็ตและการค้ามนุษย์

การสอบสวนผู้เสียหายในคดีเกี่ยวกับเพศความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกซึ่งผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน ๑๘ ปีร้องขอ การสอบสวนจะต้องแยกเป็นส่วนสัดส่วนในสถานที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการร่วมในการถามปากคำเด็กนั้น (ป.วิ.อาญา มาตรา ๑๓๓ ทวิ) รวมทั้งต้องแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กให้ทราบว่ามีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนในสถานที่อันเป็นสัดส่วนและเหมาะสม มีสิทธิในการให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำ สิทธิในการตอบคำถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์และสิทธิที่จะไม่ตอบคำถามที่ซ้ำซ้อนกันหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันควร

การสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศที่ผู้เสียหายเป็นหญิงต้องให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้ทำการสอบสวนปากคำเท่านั้นเว้นแต่ผู้เสียหายนั้นยินยอมหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นแต่พนักงานสอบสวนจะต้องบันทึกความยินยอมหรือเหตุจำเป็นดังกล่าวไว้ในบันทึกปากคำผู้เสียหายและผู้เสียหายจะขอให้บุคคลใดอยู่ร่วมในการถามปากคำนั้นด้วยก็ได้ (ป.วิ.อาญา มาตรา ๑๓๓ วรรคสี่)

กรณีผู้ต้องหาเป็นเด็กหรือเยาวชนให้ถือปฏิบัติตาม คำสั่ง ตร.ที่ ๔๑๙/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑ ก.ค.๒๕๕๖ บทที่ ๓,หนังสือ ตร.ที่ ๐๐๑๑.๒๕/๒๐๕๖ ลง ๒๐ พ.ค.๒๕๕๔ เรื่อง แนวทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓

ประเด็นการสอบปากคำผู้กล่าวหา (สอบอย่างไรให้ครบองค์ประกอบความผิด)

๑. ชื่อ ที่อยู่ อาชีพ หน้าที่การงาน มีอำนาจหน้าที่ และเกี่ยวข้องในคดีนี้อย่างไร
๒. ท่านมาพบพนักงานสอบสวนเพื่อร้องทุกข์กล่าวโทษผู้ใด ว่ากระทำความผิดฐานใด อย่างไร
๓. เหตุเกิดที่ไหน เมื่อใด (เพื่อความชัดเจนของกรอบและเขตอำนาจการสอบสวน)
๔. ขอทราบรายละเอียดและพฤติการณ์การกระทำความผิดของผู้ต้องหาในคดีนี้ท่านกับพวกสืบสวนพบอย่างไร

(ตั้งแต่เริ่มพบการกระทำผิด ขั้นตอนการทำผิด จนกระทั่งลงมือปฏิบัติการตรวจค้นจับกุม จนได้พยานหลักฐานครบถ้วน)

ต่อไปเป็นคำถามเพื่อเน้นย้ำให้เข้าองค์ประกอบความผิด

๕. ท่านทราบได้อย่างไรว่า นาย กาม (ผู้ต้องหา) เป็นผู้จัดการบัญชีหรือแอดมินเฟซบุ๊กชื่อว่า “... ..” นี้ ที่ท่านกล่าวหา ว่าเป็นผู้กระทำความผิดในเรื่องนี้จริง

๖. เด็กหญิงที่มาให้บริการทางเพศกับสายลับที่ท่านกับพวกได้ร่วมกันสืบสวนและให้สายลับเข้าติดต่อขอซื้อบริการทางเพศนั้นเป็นผู้ใด มีอายุเท่าใด พักอาศัยอยู่ที่ใด สามารถติดตามตัวพนักงานสอบสวนเพื่อให้การได้หรือไม่ อย่างไร

๗. (ผู้ต้องหา) ติดต่อกับสายลับหรือลูกค้าทั่วไป เพื่อนำเสนอเด็กหญิงเพื่อให้บริการทางเพศอย่างไรและช่องทางใดบ้าง

๘. (ผู้ต้องหา) ได้รับประโยชน์จากการแนะนำ ด.ญ.มาขายบริการทางเพศให้กับสายลับของเจ้าหน้าที่..... ที่ท่านกับพวกสืบสวนพบการกระทำผิดในครั้งนี้อย่างไร

๙. ในการติดต่อจ่ายเงินค่าซื้อบริการให้กับ(ผู้ต้องหา)นายหน้าที่ติดต่อกับสายลับหรือลูกค้าทั่วไป เพื่อนำเสนอเด็กหญิงเพื่อให้บริการทางเพศนั้นใช้วิธีการอย่างไรบ้าง

๑๐. ขอทราบขั้นตอนการติดต่อขอซื้อบริการทางเพศเด็กหญิงที่(ผู้ต้องหา) ติดต่อกับสายลับเพื่อเสนอบริการทางเพศ ด.ญ..... จนกระทั่งนัดให้เจอกันนั้น เป็นอย่างไร ใครเป็นผู้กำหนด

๑๑. นอกจาก เด็กหญิง..... ที่(ผู้ต้องหา)ได้แนะนำมาขายบริการทางเพศ ให้กับสายลับของเจ้าหน้าที่(ผู้ต้องหา) ได้มีการแนะนำชักชวนผู้ใดมาขายบริการทางเพศให้กับบุคคลทั่วไปผ่านทางเฟซบุ๊กที่ชื่อว่า “ ” และทางกลุ่มไลน์ชื่อ “ ” อีกหรือไม่ อย่างไร

๑๒. ขอทราบรายละเอียดและตำหนิรูปพรรณของ(ผู้ต้องหา) ในคดีนี้เป็นอย่างไร มีผู้ใดเคยพบเห็นหรือไม่อย่างไร

๑๓. มีผู้ใดร่วมกระทำความผิดกับ(ผู้ต้องหา) ในคดีนี้อีกหรือไม่อย่างไร

๑๔. สายลับที่ท่านวางแผนทำที่เป็นลูกค้าติดต่อขอซื้อบริการทางเพศตามที่ท่านอ้างถึงนั้นเป็นผู้ใดสามารถนำมาพบพนักงานสอบสวนเพื่อให้ปากคำในเรื่องนี้ได้หรือไม่

๑๕. ท่านมีพยานบุคคลหรือจะอ้างพยานบุคคลใดที่รู้เห็นเหตุการณ์หรือทราบข้อมูลรายละเอียดในคดีนี้หรือไม่ อย่างไร

๑๖. ท่านมอบพยานเอกสารและหลักฐานใดให้พนักงานสอบสวนไว้ประกอบคดี

๑๗. ท่านประสงค์จะให้การเพิ่มเติมได้อีกหรือไม่อย่างไร

๑๘. เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ใดในคดีนี้มาก่อนหรือไม่

การสอบปากคำพยาน/ด.ญ.ผู้เสียหาย

(การสอบสวนต้องสอบต่อหน้า สหวิชาชีพ และผู้ปกครอง ตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนเด็กหรือเยาวชน และมีพนักงานสอบสวนหญิง)

๑. แจ้งสิทธิให้ทราบว่าด้วยการสอบสวนเด็กในคดีเกี่ยวกับละเมิดทางเพศ

๒. ตามที่พนักงานสอบสวนได้แจ้งสิทธิให้พยานทราบข้างต้น พยานทราบและเข้าใจหรือไม่อย่างไร

๓. พนักงานสอบสวนได้จัดให้นักสังคมสงเคราะห์ และพนักงานอัยการ เข้าร่วมถามปากคำของพยานในครั้งนี พยานจะตั้งข้อรังเกียจผู้ใดหรือไม่ อย่างไร

๔. พยานประสงค์ให้ผู้ใด หรือบุคคลที่พยานร้องขอ เข้าร่วมฟังการสอบปากคำในครั้งนีหรือไม่

๕. พนักงานสอบสวนแจ้งให้ท่านทราบว่า ท่านเป็นผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ในคดีนี้ท่านมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายค่าสินไหมทดแทนและสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอันเนื่องมาจาก

การกระทำผิดฐานค้ำมนุษย์ ท่านทราบและเข้าใจดีแล้วหรือไม่อย่างไร และท่านจะเรียกค่าสินไหมหรือค่าเสียหายในเรื่องนี้เป็นเงินจำนวนเท่าไร

๖. พยานมีภูมิลำเนาอยู่ที่ไหนและปัจจุบันพักอาศัยอยู่ที่ใดอยู่กับผู้ใดขอทราบวันเดือนปีเกิดปัจจุบันอายุเท่าใด เรียนจบการศึกษาชั้นใด ประกอบอาชีพอะไร ขอทราบประวัติโดยย่อเป็นอย่างไร

๗. ท่านเกี่ยวข้องกับคดีนี้อย่างไร

๘. ขอทราบรายละเอียดและพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในคดีนี้เป็นอย่างไร (รายละเอียดตั้งแต่ก่อนมีการกระทำผิด จนกระทั่งเริ่มและพบพฤติการณ์การกระทำผิด)

๙. ขณะที่เจ้าหน้าที่ชุดช่วยเหลือเหยื่อได้เข้าช่วยเหลือท่านไว้ เจ้าหน้าที่ได้ตรวจยึดสิ่งใดจากท่าน นำส่งพนักงานสอบสวนประกอบคดี

๑๐. พยานรู้จักและติดต่อกับนายหน้าที่แนะนำให้มาทำงานขายบริการทางเพศตั้งแต่ครั้งแรกและครั้งที่สองที่สายลับติดต่อขอซื้อบริการทางเพศได้อย่างไร ติดต่อกันโดยวิธีการใด อย่างไร

๑๑. ครั้งแรกที่พยานติดต่อกับนายหน้าหรือ “ ” ซึ่งเป็นผู้ต้องหาในคดีนี้ให้มาขายบริการทางเพศนั้น ผู้ต้องหาได้บอกรายละเอียดของการทำงานกับพยานก่อนหรือไม่ว่าจะให้พยานทำงานอะไร มีรายได้เท่าไร ต้องแบ่งรายได้ให้นายหน้าเป็นค่าแนะนำติดต่อกับจำนวนเงินเท่าไร อย่างไร

๑๒. พยานทำงานขายบริการทางเพศผ่านผู้ต้องหาตั้งแต่เมื่อใด ให้บริการทางเพศลูกค้ามาแล้วกี่ครั้ง รวมครั้งที่ถูกสายลับเข้าติดต่อขอซื้อบริการ เมื่อวันที่ด้วยและได้รับค่าตอบแทนจากการขายบริการแต่ละครั้งจำนวนเท่าไร

๑๓. พยานเคยทำงานบริการทางเพศมาก่อนที่จะมาทำงานขายบริการทางเพศผ่านการแนะนำติดต่อชักชวนของ “ ” หรือ ผู้ที่ใช้เฟสบุ๊คชื่อว่า “ ” มาก่อนหรือไม่อย่างไร และมีใครเป็นคนแนะนำ หรือติดต่อกู้ค่าให้กับพยาน

๑๔. นอกจากลูกค้าที่พยานขายบริการทางเพศ จำนวนครั้ง พยานเคยมีเพศสัมพันธ์กับผู้ใดมาก่อนหรือไม่ อย่างไร ตั้งแต่เมื่อใด

๑๕. ใครเป็นผู้กำหนดราคาค่าบริการทางเพศในแต่ละครั้งให้กับพยาน และมีการตกลงราคาค่าขายบริการทางเพศกับลูกค้าที่มาซื้อบริการทางเพศอย่างไร

๑๖. พยานได้รับเงินค่าขายบริการทางเพศทั้งสองครั้ง รวมครั้งที่สายลับขอซื้อบริการด้วยนั้นเป็นเงินจำนวนครั้งละเท่าใด และพยานต้องแบ่งผลประโยชน์หรือเงินค่าขายบริการทางเพศในแต่ละครั้งให้กับผู้ใดอีกหรือไม่ อย่างไร

๑๗. ขอทราบวิธีการติดต่อกู้ค่าต้องทำอย่างไร พยานติดต่อกับลูกค้าด้วยตนเองโดยตรงหรือไม่อย่างไร หรือใครเป็นผู้นัดหมายว่าต้องไปพบกับลูกค้าที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร

๑๘. พยานรับเงินค่าขายบริการทางเพศในแต่ละครั้งรับจากผู้ใด พยานรับจากลูกค้าเองโดยตรงหรือไม่ อย่างไร ขอทราบวิธีการรับเงินค่าขายบริการแต่ละครั้งของพยานเป็นอย่างไร

๑๙. พยานมาทำงานให้บริการทางเพศกับลูกค้าทั้งหมด... ..ครั้ง รวมทั้งสายลับขอซื้อบริการ เมื่อวันที่..... พยานยินยอมสมัครใจมาทำงานขายบริการทางเพศด้วยตนเองหรือไม่ อย่างไร หรือถูกผู้ใดบังคับขู่เข็ญ ข่มขู่หรือทำร้ายร่างกายพยาน เพื่อให้ขายบริการทางเพศหรือไม่อย่างไร

๒๐. บิดา-มารดา หรือผู้ปกครองของพยาน ทราบมาก่อนหรือไม่ว่า พยานมาทำงานขายบริการทางเพศให้กับลูกค้าโดยการแนะนำของนายหน้าซึ่งเป็นผู้ใช้บัญชีเฟซบุ๊กชื่อว่า “.....” โดย..... ผู้ต้องหาในคดีนี้

๒๑. ขณะที่พยานให้บริการทางเพศกับลูกค้าที่มาใช้บริการนั้น ลูกค้าได้มีการสวมใส่ถุงยางอนามัยขณะร่วมประเวณีกับพยานหรือไม่ อย่างไร

๒๒. ผู้ใดเป็นผู้จัดเตรียมถุงยางอนามัยเพื่อใช้ในการร่วมประเวณีหรือให้บริการทางเพศกับลูกค้า

๒๓. พยานรู้จักหรือเคยพบเห็นกับนายหน้าที่แนะนำให้พยานมาขายบริการทางเพศซึ่งเป็นผู้ที่ใช้เฟซบุ๊กชื่อว่า “.....” หรือ ผู้ต้องหาในคดีนี้ มาก่อนหรือไม่ อย่างไร

๒๔. พนักงานสอบสวนให้พยานตรวจดูภาพไฟล์โซเชียลมีเดียชื่อว่า “.....” และภาพไฟล์ผู้ใช้บัญชีไลน์ชื่อว่า “.....” พยานเคยเห็นหรือรู้จักมาก่อนหรือไม่ อย่างไร

๒๕. พนักงานสอบสวนให้พยานตรวจดูภาพและกลุ่มไลน์ชื่อ “.....” พยานเคยพบเห็นหรือรู้จักมาก่อนหรือไม่อย่างไร

๒๖. พนักงานสอบสวนให้พยานตรวจดูภาพถ่ายของเด็กหญิงอยู่ในลักษณะโป๊เปลือย ที่ผู้ต้องหาได้ลงไว้ในเน็ตกลุ่มไลน์ชื่อว่า “.....” เพื่อเสนอขายบริการทางเพศให้กับลูกค้าที่เป็นสมาชิกในกลุ่มไลน์ดังกล่าว พยานตรวจดูแล้วจะให้การว่าอย่างไร

๒๗. นอกจาก “.....” ซึ่งเป็นนายหน้าที่แนะนำพยานให้มาขายบริการทางเพศในคดีนี้ มีผู้ใดมีส่วนรู้เห็นหรือร่วมกระทำผิดด้วยอีกหรือไม่ อย่างไร

๒๘. พยานเคยรู้จักหรือพบเห็น ผู้ต้องหาในคดีนี้ ซึ่งเป็นบุคคลตามภาพถ่ายข้อมูลทะเบียนราษฎรที่พนักงานสอบสวนให้พยานตรวจดูมาก่อนหรือไม่ อย่างไร

๒๙. พยานเคยรู้จักหรือพบเห็น..... ผู้ต้องหาในคดีนี้ ซึ่งเป็นบุคคลตามภาพที่พนักงานสอบสวนให้พยานตรวจดูมาก่อนหรือไม่ อย่างไร

๓๐. เหตุเกิดและได้รับการช่วยเหลือที่ไหน เมื่อใด

๓๑. จะให้การเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนอีกหรือไม่ อย่างไร

๓๒. เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ใดในคดีนี้มาก่อนหรือไม่

การสอบปากคำผู้ต้องหา

๑. แจ้งข้อเท็จจริงของพฤติการณ์การกระทำความผิด ตั้งแต่ ก่อน ขณะกระทำ จนกระทั่งความผิดสำเร็จโดยละเอียด พร้อมทั้งแจ้งฐานความผิดให้ผู้ต้องหาทราบโดยชัดเจน และแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาให้ทราบตามกฎหมาย

๒. ท่านมีทนายความหรือไม่ หากไม่มีและต้องการทนายความพนักงานสอบสวนจะได้จัดให้

๓. พนักงานสอบสวนได้แจ้งถึงสิทธิของผู้ต้องหาให้ทราบข้างต้น ท่านทราบถึงสิทธิดังกล่าวแล้ว
ใช่หรือไม่

๔. ท่านมีความประสงค์ที่จะให้ผู้ซึ่งตนเองไว้วางใจ ร่วมฟังการสอบสวนปากคำครั้งนี้หรือไม่

๕. ตามที่พนักงานสอบสวนได้แจ้งให้ท่านทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่ถูกกล่าวหา
ซึ่งท่านได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาดังกล่าวข้างต้นนั้น ท่านทราบและเข้าใจข้อหาดีแล้วหรือไม่
และมีความประสงค์จะให้การต่อพนักงานสอบสวนว่าอย่างไร

๖. ผู้ต้องหาเคยต้องโทษคดีอาญาหรือต้องหาคดีอาญาใดๆมาก่อนหรือไม่

๗. ผู้ต้องหา มีภูมิลำเนาและพักอาศัยอยู่ที่ใด มีอาชีพอะไร และขอทราบประวัติพอสังเขป

๘. ตามที่ท่านให้การรับสารภาพตลอดข้อกล่าวหา นั้น ท่านจะให้การรับสารภาพว่าอย่างไร

๙. เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจยึดสิ่งใดจากท่านนำส่งพนักงานสอบสวนประกอบคดี

๑๐. ถูกจับกุมตัวที่ไหน เมื่อใด

๑๑. พนักงานสอบสวนให้ผู้ต้องหาตรวจดูภาพโปรไฟล์เฟซบุ๊กชื่อว่า “.....” และภาพ
โปรไฟล์ผู้ใช้บัญชีไลน์ชื่อว่า “.....” ผู้ต้องหาเคยพบเห็นหรือรู้จักมาก่อนหรือไม่ อย่างไร

๑๒. พนักงานสอบสวนให้ผู้ต้องหาตรวจดูภาพกลุ่มไลน์ชื่อว่า “.....” และภาพกลุ่มไลน์ “.....”
ผู้ต้องหาเคยพบเห็นหรือรู้จักมาก่อนหรือไม่ อย่างไร

๑๓. ปัจจุบันท่านใช้บัญชีเฟซบุ๊กชื่อใด

๑๔. ปัจจุบันท่านใช้บัญชีไลน์ชื่อว่าอะไร

๑๕. ท่านใช้เบอร์โทรศัพท์หมายเลขใดในการติดต่อกับเด็กหรือลูกค้า

๑๖. ผู้ต้องหาได้รับเงินส่วนแบ่งค่าขายบริการทางเพศของ อย่างไร

๑๗. นอกจากส่วนแบ่งค่าแนะนำติดต่อที่ผู้ต้องหาได้จากน้อง.....แล้ว ผู้ต้องหาได้รับคำแนะนำ
เด็กหญิงคนอื่น ๆ ที่มาขายบริการทางเพศให้กับลูกค้า อย่างไร

๑๘. ท่านใช้บัญชีธนาคารเพื่อให้ลูกค้าโอนเงินค่าแนะนำและค่าซื้อบริการทางเพศเด็กจากลูกค้า
ในการกระทำความผิดในครั้งนี้หรือไม่ อย่างไร

๑๙. ผลประโยชน์ที่ผู้ต้องหาได้รับจากการแนะนำเด็กแต่ละคนรวมทั้ง(ผู้เสียหายในคดีนี้)
ให้มาทำงานขายบริการทางเพศให้กับลูกค้าที่ท่านแนะนำนั้น ท่านได้แบ่งให้กับผู้ใดอีกหรือไม่ อย่างไร

๒๐. มีผู้ใดร่วมกระทำความผิดกับท่านในเรื่องนี้อีกหรือไม่อย่างไร

๒๑. ผู้ต้องหาประสงค์จะให้การเพิ่มเติมใดอีกหรือไม่ อย่างไร

๒๒. เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ใดในคดีนี้มาก่อนหรือไม่

การสอบปากคำพยาน/ มารดาของ ด.ญ. ผู้เสียหาย

๑. พยานมีภูมิลำเนา และปัจจุบันพักอาศัยอยู่ที่ใด ประกอบอาชีพอะไร

๒. ท่านเกี่ยวข้องกับคดีนี้หรือไม่ อย่างไร

๓. ขอทราบประวัติและรายละเอียดของ (ด.ญ.ผู้เสียหาย) บุตรสาวท่าน พอสังเขป

๔. ท่านรู้เห็นในคดีนี้อย่างไร

๕. ในกรณีบุตรสาวของท่านตกเป็นผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ ท่านมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำผิดและท่านจะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย ท่านเข้าใจและรับทราบสิทธิดังกล่าวหรือไม่

๖. ในคดีนี้ เป็นความผิดฐาน “พรากเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดาผู้ปกครองหรือผู้ดูแล และได้กระทำเพื่อกำไรหรือเพื่อการอนาจาร” ท่านในฐานะเป็นผู้ปกครองและดูแล (ด.ญ.ผู้เสียหาย) ประสงค์จะร้องทุกข์ดำเนินคดีในความผิดฐานพรากเด็กฯ กับผู้ต้องหาด้วยหรือไม่ อย่างไร

๗. ขณะเกิดเหตุ (ด.ญ.ผู้เสียหาย) อยู่ในความปกครองดูแลของใคร พักอาศัยอยู่ที่ใด กับใคร ตั้งแต่เมื่อใด

๘. ท่านจะอ้างพยานหลักฐานใดในการกล่าวหากับผู้กระทำผิดหรือไม่ อย่างไร

๙. เหตุเกิดที่ไหน เมื่อใด

๑๐. ท่านเคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับใครในคดีนี้มาก่อนหรือไม่

การสอบปากคำพยาน/ เจ้าหน้าที่ตำรวจ

๑. รับราชการตำรวจประจำที่ใด มียศและตำแหน่งหน้าที่การงานอย่างไร

๒. ท่านเกี่ยวข้องกับคดีนี้อย่างไร

๓. ขอทราบรายละเอียดพฤติการณ์การกระทำผิดของผู้ต้องหาในคดีนี้ที่ท่านกับพวกสืบสวนพบเป็นอย่างไร

๔. ท่านทราบได้อย่างไรว่า เป็นผู้จัดการบัญชีหรือแอดมินเฟซบุ๊กชื่อว่า “.....” และไลน์กลุ่มชื่อ “.....” นี้จะเป็นผู้กระทำผิดในเรื่องนี้จริง

๕. เด็กหญิงที่มาให้บริการทางเพศกับสายลับที่ท่านกับพวกได้ร่วมกันสืบสวนและให้สายลับเข้าติดต่อขอซื้อบริการทางเพศนั้นเป็นผู้ใด มีอายุเท่าใด พักอาศัยอยู่ที่ใด สามารถติดตามตัวมาพบพนักงานสอบสวนเพื่อให้การได้หรือไม่ อย่างไร

๖. ผู้ต้องหา ติดต่อกับสายลับหรือลูกค้าทั่วไป เพื่อนำเสนอเด็กหญิงเพื่อให้บริการทางเพศอย่างไรและช่องทางใดบ้าง

๗. ผู้ต้องหา ได้รับประโยชน์จากการแนะนำ (เด็กหญิงผู้เสียหาย) มาขายบริการทางเพศให้กับสายลับที่ทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและท่านกับพวกร่วมกันวางแผนสืบสวนและพบการกระทำผิดในครั้งนี้ อย่างไร

๘. ในการติดต่อจ่ายเงินค่าซื้อบริการทางเพศให้กับ ผู้ต้องหา ได้ติดต่อกับสายลับหรือลูกค้าทั่วไป เพื่อนำเสนอเด็กหญิงเพื่อให้บริการทางเพศนั้น ใช้วิธีการอย่างไรบ้าง

๙. ขอทราบขั้นตอนการติดต่อขอซื้อบริการทางเพศเด็กหญิงที่ ผู้ต้องหาติดต่อกับสายลับเพื่อเสนอบริการทางเพศ.....(เด็กหญิงผู้เสียหาย)จนกระทั่งนัดให้เจอกันนั้นเป็นอย่างไร ใครเป็นผู้กำหนด

๑๐. นอกจาก(เด็กหญิงผู้เสียหาย) ที่ผู้ต้องหา ได้แนะนำมาขายบริการทางเพศให้กับสายลับของเจ้าหน้าที่ผู้ต้องหาได้มีการแนะนำชักชวนผู้ใดมาขายบริการทางเพศให้กับบุคคลทั่วไปผ่านทางเฟซบุ๊กที่ชื่อว่า “.....” และทางกลุ่มไลน์ชื่อ “.....” อีกหรือไม่อย่างไร

๑๑. ขอทราบรายละเอียดและตำหนิรูปพรรณของ ผู้ต้องหาในคดีนี้เป็นอย่างไร มีผู้ใดเคยพบเห็นหรือไม่อย่างไร

๑๒. มีผู้ใดร่วมกระทำผิดกับ ผู้ต้องหาในครั้งนี้อีกหรือไม่ อย่างไร

๑๓. สายลับที่ท่านวางแผนทำที่เป็นลูกค้าติดต่อขอซื้อบริการทางเพศตามที่ท่านอ้างถึงนั้นเป็นผู้ใดสามารถนำมาพบพนักงานสอบสวนเพื่อให้ปากคำในเรื่องนี้ได้หรือไม่

๑๔. เหตุเกิดที่ไหน เมื่อใด

๑๕. ท่านมอบพยานเอกสารและหลักฐานใดให้พนักงานสอบสวนไว้ประกอบคดี

๑๖. ท่านประสงค์จะให้การเพิ่มเติมได้อีกหรือไม่ อย่างไร

๑๗. เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ใดหรือผู้ต้องหาในคดีนี้มาก่อนหรือไม่อย่างไร

๓.๕ การสอบสวนความผิดประเภทการหลอกลวงออนไลน์ทางการเงิน

การสอบสวนความผิดแต่ละประเภท

๑. ประเภทหลอกลวงโอนเงิน Romance Scam

ประเด็นการสอบสวนผู้กล่าวหา

- ผู้กล่าวหาจะมาพบพนักงานสอบสวนเพื่อร้องทุกข์มอบคดีให้ทำการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในความผิดเรื่องใด

- ผู้กล่าวหารู้จักกับผู้ต้องหาได้อย่างไร ติดต่อกันโดยวิธีใดอย่างไร

- ผู้ต้องหาได้หลอกลวงผู้กล่าวหาด้วยวิธีการอย่างไรบ้าง จากการหลอกลวงดังกล่าวเป็นเหตุให้ผู้กล่าวหาได้ส่งมอบทรัพย์สินใดให้กับผู้ต้องหาไป หรือไม่ ด้วยวิธีการใด จำนวนเท่าไร

- ผู้ต้องหาได้มอบทรัพย์สินหรือสิ่งของ อย่างไร ให้กับผู้เสียหายหรือไม่อย่างไร(ถ้ามี)

- ทราบสาเหตุที่ผู้ต้องหาฉ้อโกงทรัพย์สินเมื่อใด ที่ไหน และทราบได้อย่างไร

- ประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นการสอบสวนผู้ต้องหา

- ผู้ต้องหารู้จักกับผู้กล่าวหาได้อย่างไร โดยวิธีการใด

- ผู้กล่าวหาได้มอบทรัพย์สินหรือสิ่งของ อย่างไร ให้กับผู้ต้องหาหรือไม่อย่างไร โดยวิธีการใด

ขอทราบรายละเอียด

- ท่านใช้วิธีการใดเป็นกลอุบายให้ผู้กล่าวหาหลงเชื่อ จนทำให้ผู้กล่าวหาโอนเงินให้กับท่าน

- มีผู้ใดเกี่ยวข้องหรือร่วมกระทำผิดกับท่านหรือไม่อย่างไร

- ประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒. แชร่ลูกโซ่หลอกลวงให้ลงทุนทางออนไลน์

ประเด็นการสอบสวนผู้กล่าวหา

- ท่านทราบหรือได้รับการชักชวนให้เข้ามาลงทุนกับผู้ต้องหาโดยวิธีการใด โดยผู้ใดชักชวนผ่านช่องทางใด เมื่อไร อย่างไร

- ในการลงทุน มีการทำสัญญาหรือไม่ หากมี ทำสัญญาตั้งแต่เมื่อไหร่ ขอเอกสารประกอบ

- ในการลงทุนท่านสังกัดกรุปใด มีสมาชิกกี่คนมีผู้ใดเป็นหัวหน้ากรุป ขอเอกสารประกอบ (ถ้ามี)

- การลงทุนโดยวิธีการใดโอนเงินเข้าหมายเลขบัญชีและธนาคารใดจำนวนเท่าไร (ขอทราบรายละเอียด) โดยท่านจะได้รับผลตอบแทนอย่างไร

- ตั้งแต่ท่านลงทุนไป ท่านได้รับผลตอบแทนกลับคืน จำนวนเท่าไร เมื่อใด อย่างไร (ขอทราบโดยละเอียด)

- ท่านติดต่อกับกรุป หรือ ผู้ชักชวนให้ลงทุนได้ครั้งสุดท้าย เมื่อไร อย่างไร

- ประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นการสอบสวนผู้ต้องหา

- ผู้ต้องหารู้จักกับผู้กล่าวหาได้อย่างไร โดยวิธีการใด

- ท่านใช้วิธีการใดในการชักชวนให้สมาชิกร่วมลงทุนกับท่าน เช่น Facebook , Instagram

- มีผู้ใดร่วมกระทำความผิดกับท่านในครั้งนี้อย่างไร มีการจัดตั้งกรุป จำนวนเท่าใด อย่างไร

- ท่านใช้วิธีใดในการส่งมอบทรัพย์สิน ระหว่างสมาชิกกับท่าน อย่างไร

- บัญชีที่ผู้กล่าวหาโอนเงินให้ท่านเป็นบัญชีของผู้ใดหากเป็นของบุคคลอื่นเกี่ยวข้องกับท่านอย่างไร

- ในการเบิกถอนเงินจากบัญชีธนาคาร ท่านใช้วิธีการใด ผู้ใดเกี่ยวข้องในการเบิกถอนเงิน อย่างไร

- ประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓. แชร่หลอกลวงทางออนไลน์

ประเด็นการสอบสวนผู้กล่าวหา

- ท่านเข้าร่วมเล่นแชร์ โดย ทราบ หรือ ถูกชักชวน โดยวิธีการใด ช่องทางใด อย่างไร

- ในการเข้าร่วมเล่นแชร์ ในครั้งนี้ มีผู้ใดชวนท่านเข้าร่วม จำนวนกี่วงแชร์ จำนวนกี่มือ ในแต่ละมือเป็นจำนวนเงินเท่าไร โดยละเอียด

- ในการร่วมเล่นแชร์ ท่านได้รับผลตอบแทนอย่างไร

- ท่านชำระเงินโดยวิธีการใด หากเป็นการโอนเงิน ท่านโอนเงินเข้าหมายเลขบัญชีใด

- ธนาคารใด เป็นของผู้ใด บัญชีดังกล่าวเป็นบัญชีของสมาชิกในวงแชร์ หรือไม่

- เมื่อได้ร่วมเล่นแชร์แล้วท่านได้รับผลตอบแทนกลับมาแล้วจำนวนเท่าไร อย่างไร

- ในการเล่นแชร์การเปีย แต่ละวง มีระยะเวลาเท่าไร มีวิธีการอย่างไร

- ท่านได้รับความเสียหายในเรื่องนี้อย่างไร

- ประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นการสอบสวนผู้ต้องหา

- ผู้ต้องหารู้จักกับผู้กล่าวหา มาก่อนหรือไม่อย่างไร
- ท่านใช้วิธีการใด ช่องทางใด ที่จะให้สมาชิกมาร่วมเล่นแชร์กับท่าน
- ท่านใช้สื่อ หรือ การโฆษณา โดยวิธีการใด เช่น FacebookInstagram
- ท่านจัดให้มีการเล่นแชร์ จำนวนกี่วง ในแต่ละวงมีจำนวนกี่มือ แต่ละมือมีจำนวนเงินเท่าไร
- ในการเล่นแชร์ สมาชิกชำระเงินโดยวิธีการใด หากเป็นการโอนเงิน โอนเข้าบัญชีของผู้ใด

หมายเลขบัญชีใด ธนาคารใด

- ในการจัดให้มีการเล่นแชร์ มีใครเป็นผู้ดูแล หรือ จัดการวงแชร์ อย่างไร
- ประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

การแจ้งข้อกล่าวหาตามลักษณะการกระทำผิดที่ตรวจพบ

ประเภทหลอกลวงโอนเงิน Romance Scam กล่าวหาว่า ฉ้อโกงประชาชนโดยแสดงตนเป็นคนอื่น , โดยทุจริตหรือโดยหลอกลวงนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จโดยการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน หรือผู้อื่น อันเป็นความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๑, ๓๔๒, ๓๔๓ พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๔ (๑)

แชร์ลูกโซ่หลอกลวงให้ลงทุนทางออนไลน์กล่าวหาว่าฉ้อโกงประชาชน, กู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนโดยทุจริตหรือโดยหลอกลวงนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จโดยการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๔๑, ๓๔๓, พ.ร.ก.กู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.๒๕๒๗ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๓๔ มาตรา ๓,๔,๑๒, พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๔(๑)

แชร์หลอกลวงทางออนไลน์ กล่าวหาว่า เป็นนายวงแชร์ จัดให้มีการเล่นแชร์ โดยผิดกฎหมาย, โดยทุจริตหรือโดยหลอกลวงนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จโดยการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.แชร์ พ.ศ.๒๕๓๔ มาตรา ๖, ๑๗ พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๔(๑)

การได้มาซึ่งพยานหลักฐานและของกลางคดี

- ได้รับมอบจากผู้กล่าวหาหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ได้มาโดยแจ้งอายัดจากผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลของกลางอยู่
- ใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวม
- จากหมายเรียก
- ใช้อำนาจขอให้ศาลสั่ง
- จากการตรวจค้น

บทที่ ๔

ของกลางคดีอาญา และทรัพย์สิน

การดำเนินการกับของกลางขณะตรวจยึด

- เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ยึดหรือรับสัต์ว์พาหนะ ยานพาหนะ เครื่องมือเครื่องใช้หรือเครื่องจักรกลใดๆที่ได้มาหรือได้ใช้ในการกระทำผิดให้จัดบัญชีรายละเอียดเกี่ยวกับของกลางนำส่งพนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินคดีและเก็บรักษาของกลางไว้ในที่ปลอดภัย
- พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจยึดของกลางไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด
- หากไม่สามารถนำของกลางออกจากสถานที่เกิดเหตุหรือสถานที่ตรวจยึดได้ ให้บันทึกเหตุผลไว้เป็นหลักฐานพร้อมแจ้งพนักงานสอบสวนให้ทราบและรายงานผู้บังคับบัญชาโดยเร็ว
- ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องจ้างเฝ้ารักษาของกลาง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจยึด หรือรับของกลางมาจากหน่วยงานอื่น มีอำนาจจ้างเฝ้ารักษาตามเลียงคูสัต์ว์พาหนะ ยานพาหนะ เครื่องมือ เครื่องใช้หรือเครื่องจักรกลของกลางได้ โดยใช้แบบสัญญาจ้างเฝ้ารักษาตามแบบอธิบดีกำหนด
- ให้หน่วยงานผู้กล่าวโทษ หรือรับของกลางมาจากหน่วยงานอื่น บันทึกรายการของกลางลงในทะเบียนของกลางตามแบบที่อธิบดีกำหนด

ขั้นตอนการรับของกลาง

ของกลางที่จะต้องจัดทำสมุดบันทึกและเพื่อทำการเก็บรักษามีดังนี้

- ของกลางทั่วไปที่ต้องทำการยึดหรืออายัดไว้
- ของกลางที่เป็นรถ
- ของกลางที่เป็นสิ่งของส่วนตัวของผู้ต้องหา

ของกลางทั้ง ๓ รายการข้างต้นจะต้องมีวิธีการและระเบียบเดียวกัน เพื่อเป็นมาตรฐานของสถานีตำรวจทั่วประเทศสามารถตรวจสอบและมีมาตรฐานเดียวกัน โดยให้ถือปฏิบัติดังนี้

- หัวหน้าสถานีตำรวจหรือผู้รักษาราชการแทน ออกคำสั่งมอบหมายให้หัวหน้างานสอบสวนเป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดมีเสมีนคดีที่รับผิดชอบการเก็บรักษาของกลางและรับผิดชอบในการทำงาน
- ให้จัดทำสมุดยึดทรัพย์สินของกลางที่ระเบียบกำหนดหรือหากมีสมุดไม่เพียงพอเนื่องจากจัดหาซื้อไม่ได้ ให้จัดทำสมุดปกแข็งที่มีคุณภาพกระดาษที่ดีไม่ฉีกขาดหรือมุง่าย มาจัดทำให้มีข้อความและตารางเช่นเดียวกับสมุดยึดทรัพย์สินของกลางที่ระเบียบกำหนด โดยเมื่อเริ่มปีใหม่ ให้ใส่ช่องลำดับเลขที่ ๑ ไล่ตามลำดับเรียงลำดับไปจนสิ้นปีโดยให้เขียนหน้าปกให้มีชื่อ ดังนี้

๑) ของกลางตาม ข้อ ๑. ให้เขียนว่า สมุดยัดหรืออายัดทรัพย์สินของกลางของ
สถานีตำรวจ.....ประจำปี พ.ศ.....

๒) ของกลางตาม ข้อ ๒. ให้เขียนว่า สมุดยัดรถของกลางของสถานีตำรวจ.....
ประจำปี พ.ศ.....

๓) ของกลางตาม ข้อ ๓. ให้เขียนว่า “สมุดบัญชีของส่วนตัวผู้ต้องคดีของสถานีตำรวจ
..... ประจำปี พ.ศ.....”

๓. ให้จัดหาแฟ้มเพื่อรวบรวมบันทึกจับกุมที่มีการยึดของกลางมา, บันทึกการตรวจค้น,
บันทึกตรวจยึด จนเป็นเหตุให้ได้มาซึ่งของกลางในการยึดโดยให้รวบรวมต้นฉบับบันทึกเข้าแฟ้มไว้
หากบันทึกใดต้องใช้ต้นฉบับประกอบสำนวนการสอบสวนให้ใช้สำเนาบันทึกดังกล่าวที่พนักงาน
สอบสวนเจ้าของเรื่องรับรองสำเนาที่ถ่ายจากต้นฉบับจริงไว้เข้าแฟ้มแทน

๔. เมื่อได้มีเจ้าพนักงานตำรวจนำส่งของกลางพร้อมบันทึกแสดงเหตุแห่งการยึดของกลางมาส่ง
พนักงานสอบสวนเวร ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเวรทำการตรวจสอบบันทึกให้ตรงกับของ
กลางที่ทำการบันทึกตรวจยึดมาหรือหากเป็นสิ่งของที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต่างท้องที่แจ้งการอายัดไว้ใน
ท้องที่ของพนักงานสอบสวนเวรให้พนักงานสอบสวนเวรพร้อมเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำการตรวจยึดไป
ตรวจสอบสิ่งของที่อายัดว่าถูกต้องตรงตามที่บันทึกไว้หรือไม่ หากไม่ตรงต้องจัดให้แก้ไขให้ตรงข้อเท็จจริง
แล้วดำเนินการลงประจำวันระบุมอบให้หัวหน้าสถานีตำรวจหรือรักษาราชการแทนรับไว้ทำการเก็บ
รักษาซึ่งหัวหน้าสถานีตำรวจและรักษาราชการแทนก็จะลงชื่อรับทราบและรับมอบโดยปริยาย
เนื่องจากการปิดท้ายรายงานประจำวันแต่ละวัน ระเบียบได้กำหนดให้หัวหน้าสถานีตำรวจหรือ
รักษาราชการแทนลงชื่อรับทราบการลงประจำวันของสถานีเมื่อทำการปิดประจำวันเพื่อรับผิดชอบการ
ปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ประจำสถานีทั้งหมดอยู่แล้ว หลังจากนั้นจึงให้เจ้าหน้าที่ยึดหรืออายัดของกลางลง
ลายมือชื่อไว้ในรายงานประจำวัน และออกเลขยึดหรืออายัดของกลางในสมุดยัดทรัพย์สินของกลาง
ตามระเบียบและแยกยึดหรืออายัดของกลางตามประเภทของกลางทั้ง ๓ ประเภทเมื่อดำเนินการแล้ว
ให้ผู้ทำการยึดดำเนินการดังนี้

(๑.) ให้บันทึกข้อความโดยย่อให้เป็นที่เข้าใจที่ห้วงมุมกระดาศที่ใช้บันทึกยึดของกลาง
ด้านขวา และ

(๒.) เขียนลำดับข้อ.... วันที่.....เวลา.....น. เลขลำดับยึดทรัพย์สินของกลาง
ที่.....และ

(๓.) ยศชื่อ-นามสกุล พนักงานสอบสวนเวร

หลังจากนั้นแล้ว ให้ดำเนินการถ่ายสำเนาเอกสารบันทึกยึดดังกล่าว เพื่อนำต้นฉบับหรือสำเนา
เอกสารที่พนักงานสอบสวนรับรองถูกต้องเพื่อเข้าแฟ้มดำเนินการตามที่กำหนดในข้อ ๓.
นำรวมเข้าแฟ้มเพื่อดำเนินการต่อไป

๕. พนักงานสอบสวนเวรที่ได้รับของกลางมาแล้ว ก็ดำเนินการเก็บรักษาตามที่ข้อบังคับการเก็บรักษาของกลาง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.๒๔๘๐ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๐๔ ,ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๑๕ กำหนด

๖. หัวหน้างานสอบสวนเข้าทำการ ตรวจสอบควบคุมการปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ให้เป็นไปตามระเบียบกำหนด แล้วสรุปรายงานการเก็บรักษาของกลางเกี่ยวกับการรับ การคืน การจำหน่ายของกลางให้หัวหน้าสถานีหรือผู้รักษาราชการแทนทราบอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง เพื่อให้หัวหน้าสถานีตำรวจหรือผู้รักษาราชการแทนทำการตรวจสอบความถูกต้องหากพบสิ่งใด ไม่ถูกต้องให้ทำการแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป พร้อมลงชื่อแสดงการตรวจสอบอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง

๗. ในกรณีที่มีการจำหน่ายของกลางแล้วให้ทำการเขียนด้วยหมึกสีแดงได้ข้อความในบันทึก ตามข้อ.๔ (๑),(๒),(๓)และในสมุดยึดทรัพย์สินของกลางทั้ง ๓ ประเภท ว่าได้จำหน่ายของกลาง ด้วยเหตุผลใดหากมีคดีอาญาหรือจรรยา มีผลคดีเป็นประการใด พร้อมให้พนักงานสอบสวนเวร ลงชื่อรับรองไว้ด้วยพร้อมแนบเอกสารรวมเรื่องไว้กับบันทึกเพื่อใช้ตรวจสอบการดำเนินการได้ เมื่อผู้บังคับบัญชาขอตรวจสอบหรือมีข้อร้องเรียนในภายหลัง

๘. ให้หัวหน้าสถานีตำรวจหรือผู้รักษาราชการแทน ทำการตรวจสอบ เร่งรัด และสั่งการ ให้พนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบดำเนินการให้ดำเนินการให้เป็นไปตาม ข้อบังคับการเก็บรักษาของกลาง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.๒๔๘๐ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๐๔ และตามประมวลการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๑๕

การเก็บสิ่งของส่วนตัวของผู้ต้องหา

สิ่งของส่วนตัวของผู้ต้องหา เมื่อได้ถูกจับกุมมาย่อมมีทรัพย์สินส่วนตัวติดตัวมาด้วย ให้แนะนำ ผู้ต้องหาให้เข้าใจว่า หากมีญาติหรือบุคคลที่ไว้วางใจของผู้ต้องหา ให้ผู้ต้องหากำหนดการฝากทรัพย์สินไว้กับ บุคคลที่ตนเองไว้วางใจก่อนเข้าห้องควบคุมเนื่องจากทรัพย์สินที่ติดตัวมาอาจจะก่อให้เกิดการสูญหายได้ เนื่องจากมีผู้ต้องหาอื่นในการควบคุมอยู่ภายในห้องควบคุมของสถานีหากผู้ต้องหาไม่ยอมฝากบุคคลอื่น ก่อนเข้าห้องควบคุมให้แนะนำให้ผู้ต้องหายินยอมให้เจ้าพนักงานตำรวจเก็บรักษาไว้ ก็ให้เก็บรักษาไว้ตามระเบียบที่กำหนดไว้ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมให้ลงรายงานประจำวันไว้แล้วให้ผู้ต้องหาลง นามไว้ในรายงานประจำวันข้อนั้นด้วย

หากผู้ต้องหายินยอมให้เก็บรักษาไว้ ให้ดำเนินการจดบันทึกลงในรายงานประจำวันและสมุดยึด ทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ต้องหาสมุดนี้ให้ใช้สมุดแบบเดียวกันกับสมุดยึดทรัพย์สินของกลางแต่ให้แยกใช้คนละเล่ม และให้เขียนไว้หน้าสมุดว่า “ บัญชีของส่วนตัวผู้ต้องหา คดี ” เมื่อจะมอบ สิ่ง ของ ที่ ยึด ไว้ ให้ผู้ต้องหาก็กให้ลงรายงานประจำวัน และข้อความในสมุดยึดทรัพย์สินส่วนตัวให้ชัดเจนแล้วให้ผู้ยึดผู้มอบ ผู้รับลงนามไว้ในรายงานสมุดประจำวัน และสมุดยึดทรัพย์สินส่วนตัวเป็นสำคัญ เลขลำดับในสมุดยึดทรัพย์สิน ส่วนตัว ผู้ต้องหาเมื่อขึ้นปีใหม่ให้ขึ้นต้นด้วยเลขหนึ่งใหม่

สิ่งของส่วนตัวของผู้ต้องหา ราคาไม่เกิน ๑๐๐ บาท ให้นำร่องเวรเก็บรักษาไว้ได้ ถ้าเป็นเครื่องทองเครื่องเพชร พลอยต่างๆ และสิ่งของ ที่มีราคาเกินกว่า หนึ่งร้อยบาทขึ้นไปให้สารวัตรหรือผู้บังคับกอง หรือหัวหน้าสถานีตำรวจหรือรักษาราชการแทน เป็นผู้รักษาไว้เอง สิ่งของอย่างใดเห็นว่หากจะเก็บรักษาไว้นานอาจเกิดความเสียหาย ให้ขอความยินยอมจากผู้ต้องหาก่อนว่าจะให้เจ้าพนักงานจัดการอย่างใดผู้ต้องหาต้องการให้จัดการอย่างใดให้จัดการไปตามประสงค์ของผู้ต้องหาแล้วลงรายงานประจำวันให้ผู้ต้องหาลงนามไว้เป็นสำคัญด้วยและให้ผู้กำกับการหรือผู้รักษาราชการแทนเป็นผู้ตรวจตราสมุดบัญชีส่วนตัวผู้ต้องหาอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้งว่าได้จดลงไว้ถูกต้องตรงกับสิ่งของหรือไม่ ถ้าไม่ตรงกันก็ให้สั่งการให้แก้ไขเสียให้ถูกต้อง

อำนาจการยึดของกลางของพนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวนมีอำนาจยึดของกลางไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุดเมื่อเสร็จคดีแล้วให้คืนแก่ผู้ต้องหาหรือแก่ผู้อื่นซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืนสิ่งของนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น(ป.วิ.อาญา มาตรา ๘๕วรรคสาม) สิ่งของที่ถูกยึดด้วยอำนาจของพนักงานสอบสวนจะถือว่าเป็นของกลางในคดีอาญา ซึ่งในการสอบสวนจะต้องมีความเห็นว่ามีหรือไม่มี(ป.อาญา ม. ๓๒, ๓๓, ๓๔) เนื่องจากการริบทรัพย์สินเป็นโทษอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาปัญหาคือพนักงานสอบสวนจะยึดของกลางไว้ได้ถึงเมื่อใดของกลางที่ยึดมีอำนาจยึดไว้จนกว่าคดีถึงที่สุดโดยจะพิจารณาจากความสำคัญของของกลางนั้นว่าเป็นหลักฐานสำคัญแห่งองค์ความผิดที่จะทำให้ทราบข้อเท็จจริงตลอดจนพฤติการณ์ต่างๆอันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อที่จะรู้ตัวผู้ร่วมกระทำผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือไม่ ถ้าใช่ พนักงานสอบสวนจึงจะมีอำนาจยึดไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๑๓๑ ประกอบ ป.วิ.อาญา มาตรา ๘๕ และไม่ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ไม่ชอบตาม ป.อาญาม.๑๕๗นอกจากนี้ของกลางที่หมดความจำเป็นตามเหตุแห่งการยึดหรือเห็นว่าศาลไม่นำริบของกลางนั้นต้องคืนแก่ผู้ต้องหาหรือผู้อื่นซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืนสิ่งของนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น ในทางปฏิบัติหากคดียังไม่ถึงที่สุด (ยังไม่มีหนังสือให้จัดการของกลางตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๘๕ จากอัยการ)จะใช้วิธีมอบให้เจ้าของรับไปเก็บรักษาระหว่างการสอบสวนได้(ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยเรื่องการเก็บรักษาของกลาง พ.ศ.๒๔๘๐ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๐๔ ลักษณะ ๒ หมวด ๒ ข้อ ๙ (ง)แต่ได้มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๕,๘๕/๑,๖๙(๑) และกฎกระทรวง กำหนดวิธีการขอคืนสิ่งของที่เจ้าพนักงานยึดไว้ไปดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์ พ.ศ.๒๕๕๓ ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๓ คือ ให้(๑)เจ้าของหรือผู้ถือกรรมสิทธิ์ (๒)ผู้ซึ่งมีสิทธิในการใช้ ครอบครอง ยึดหน่วง หรือสิทธิเรียกร้องอื่นตามที่กฎหมายรับรองรวมถึงผู้เช่าซื้อทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกหรือผู้จัดการมรดกยื่นคำร้องขอคืนจากพนักงานสอบสวนหรืออัยการแล้วแต่กรณี)

การนำของกลางเข้าสู่สำนวนการสอบสวน

ของกลางที่จะนำเข้าสู่สำนวนการสอบสวนต้องบันทึกข้อเท็จจริงให้ปรากฏเป็นหลักฐานในสำนวนดังต่อไปนี้

๑. ยึดของกลางได้จากตัวบุคคลใดเป็นของกลางอะไรให้ทำบันทึก (บันทึกการตรวจค้น) ให้ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น ต้องบันทึกว่าก่อนลงมือค้นเพื่อพบของกลางนั้นเจ้าพนักงานผู้ค้นได้แสดงความบริสุทธิ์ก่อนค้นได้ค้นต่อหน้าผู้ครอบครองสถานที่หรือบุคคลในครอบครัวของผู้นั้นหรือต่อหน้าพยานอย่างน้อย๒คนซึ่งเจ้าพนักงานร้องขอให้มาเป็นพยานในการตรวจค้น

๒. ของกลางที่ยึดได้ต้องให้ผู้ครอบครองสถานที่ บุคคลในครอบครัวผู้ต้องหา ผู้แทนหรือพยานดู เพื่อให้รับรองว่าถูกต้องถ้าบุคคลดังกล่าวนั้นรับรองหรือไม่รับรองก็ให้บันทึกไว้

๓. การค้นของกลางผู้ค้นต้องบันทึกรายละเอียดของการค้นและทำบัญชีรายละเอียดสิ่งของที่ค้นได้ไว้ด้วยบันทึกการค้นและบัญชีสิ่งของกลางนั้นให้อ่านให้ผู้ครอบครองสถานที่บุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทน หรือพยานฟังแล้วแต่กรณี และให้ผู้นั้นลงลายมือชื่อรับรองไว้

๔. เมื่อนำของกลางไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนให้จัดรูปพรรณสิ่งของกลางลงในรายงานประจำวันและสมุดยึดทรัพย์สินและของกลาง แล้วเขียนเลขกำกับที่ยึดทรัพย์สินติดไว้กับสิ่งของนั้นให้มั่นคงอย่าให้หลุดหรือสูญหายได้แล้วเก็บรักษาไว้ตามระเบียบโดยบันทึกให้ปรากฏในรายงานประจำวันให้ชัดเจนว่าได้เก็บรักษาของกลางนั้นไว้อย่างไรมอบให้ผู้ใดเก็บรักษา

๕. ของกลางที่จะต้องส่งตรวจพิสูจน์ พึงดำเนินการให้ถูกต้องตามวิธีการหรือระเบียบในส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ถ้าจะส่งไปตรวจพิสูจน์ที่กองพิสูจน์หลักฐานฯก็ควรปฏิบัติตามเอกสารคู่มือของกองพิสูจน์หลักฐานฯเรื่องคำแนะนำในการเก็บรักษาและจัดส่งเอกสารหรือวัตถุของกลางไปตรวจพิสูจน์ เป็นต้น

ของกลางที่จะส่งไปตรวจพิสูจน์ จะต้องให้ผู้ต้องหาลงชื่อกำกับหีบห่อและบันทึกไว้ด้วยเมื่อได้รับผลการตรวจพิสูจน์แล้วให้แจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถ้าผู้ต้องหารับรองผลก็ให้สอบสวนเพิ่มเติมไว้ เพราะถ้าในชั้นพิจารณาผู้ต้องหายังรับรองผลการตรวจพิสูจน์ดังกล่าว ก็อาจจะไม่ต้องนำผู้ตรวจพิสูจน์มาเบิกความต่อศาลอีก

๖. ในชั้นสอบสวน ถ้ามีของกลางอย่างใด ๆ จะต้องจัดทำบัญชีของกลางประกอบสำนวนการสอบสวนไว้เสมอ (ป.วิ.อาญา มาตรา ๑๓๙ วรรคสอง)

วิธีจัดทำบัญชีของกลาง ให้ดำเนินการดังนี้

๑) ในการลงรายละเอียดสิ่งของกลางในบัญชี ให้ตรวจสอบสิ่งของให้ถูกต้องกับสมุดยึดทรัพย์สินของกลาง รายงานประจำวัน และค่าให้การ จำนวนห่อ จำนวนสิ่งของ ให้ถูกต้องตรงกันอย่าให้คลาดเคลื่อน ประการสำคัญที่สุดไม่ควรมีการขีดฆ่าหรือแก้ไขเพิ่มเติม เพราะจะทำให้เกิดการสงสัย ถ้าจำเป็นก็ให้ขีดฆ่าและลงนามกำกับไว้ ห้ามขูดลบเป็นอันขาด

๒) สิ่งของกลางอย่างอื่นที่ค้นได้จากผู้ต้องหาหรือบุคคลผู้ครอบครองสิ่งของนั้น ต้องให้ผู้ต้องหาหรือบุคคลนั้นลงชื่อกำกับไว้ในบัญชีของกลางนั้นด้วย

๓) พยานเอกสารที่ค้นได้ ให้พนักงานสอบสวนจดลงบัญชีของกลางเช่นเดียวกัน เว้นแต่ช่องราคาไม่ต้องใส่ ถ้ามีการคืนเอกสารหรือส่งเอกสารไปที่ใด ให้หมายเหตุไว้ในช่องหมายนั้นด้วย

๔) การทำบัญชีทรัพย์สิน ตามคำสั่ง ตร.ที่ ๔๑๙/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑ ก.ค.๒๕๕๖ บทที่ ๓ ข้อ ๓๒

๔.๑) การกรอกรายละเอียดในบัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้าย บัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้ายได้คืน บัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้ายไม่ได้คืน และบัญชีของกลาง ไม่ต้องบันทึกรูปพรรณของทรัพย์สินโดยละเอียดมาก เนื่องจากได้บันทึกไว้ในคำให้การแล้ว แต่ควรปรากฏรายละเอียดเบื้องต้นเพียงพอที่จะยืนยันได้ว่าทรัพย์สินนั้นคือสิ่งใด ลักษณะทั่วไปอย่างไร จำนวนเท่าใด

๔.๒) การปฏิบัติเกี่ยวกับแบบพิมพ์ บัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้ายบัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้ายได้คืน บัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้ายไม่ได้คืนเป็นดุลยพินิจของพนักงานสอบสวนหากสามารถบันทึกไว้ในแบบพิมพ์บัญชีเดียวกัน แต่ถ้าบันทึกรวมไว้ในแบบพิมพ์บัญชีเดียวกันไม่ได้ก็ให้แยกบันทึกเช่นกรณีได้ทรัพย์สินคืนขณะสำนวนอยู่ในระหว่างการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาระดับ บก., บช. หรือ ตร. รวมทั้งในชั้นพนักงานอัยการ ให้ทำบัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้ายได้คืนแยกจากบัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้าย

๔.๓) การทำบัญชีของกลาง ที่ผู้กล่าวหาหรือผู้ต้องหาอ้างหรือส่งมอบให้พนักงานสอบสวนทำบัญชีของกลางแยกเป็นกลุ่มของแต่ละกลุ่มโดยเรียงพยานเอกสารและพยานวัตถุเช่นภาพถ่ายหรือภาพวาด และเรียงต่อจากบัญชีของกลาง

ข้อแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของกลาง

ในคดีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น พนักงานสอบสวนอาจได้ของกลางจากที่เกิดเหตุหรือได้จากผู้จับกุมนำส่งมอบพร้อมผู้ต้องหา เช่น ยาเสพติด หรือได้จากการรับแจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ เช่น อาวุธที่ใช้ทำร้ายผู้เสียหาย แต่บางครั้งหรือบางคดี พนักงานสอบสวนอาจได้ของกลางเพิ่มเติมในภายหลัง ดังนี้ จึงเป็นปัญหาว่า จะจัดทำบัญชีของกลางในเลขลำดับเดียวกันหรือไม่อย่างไร

ในกรณีที่ได้ของกลางมาครั้งหนึ่ง ๆ นั้น ให้พนักงานสอบสวนจัดทำบัญชีของกลางลงเลขลำดับของกลาง/ปี พ.ศ. ของคดีที่/ปี พ.ศ. แล้วบันทึกรายละเอียดแห่งของกลางตลอดจนบันทึกการยืนยันการนำมอบ การรับรอง ในบัญชีของกลางไว้ แต่ถ้าได้มีการยึดของกลางในคดีเดียวกันเพิ่มเติมอีกก็จะต้องจัดทำบัญชีของกลางขึ้นใหม่โดยลงเลขลำดับของกลางคนละเลขหมาย จากเลขลำดับของกลางอันเดิม แต่ประจำคดีที่/ปี พ.ศ.เดียวกัน จะเป็นจำนวนกี่ฉบับก็ได้ เช่นกันในสมุดยึดทรัพย์สินของกลางนั้นก็ให้ลงเรียงลำดับไป ห้ามมิให้บันทึกของกลางเพิ่มเติมไปในเลขของกลางอันเดิม ที่บันทึกไว้แต่แรก

การดำเนินการกับของกลางระหว่างคดี

การดำเนินการระหว่างคดี

๑. กรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจยึดสัตว์พาหนะ ยานพาหนะ เครื่องมือเครื่องใช้ หรือเครื่องจักรกลใดๆ ที่บุคคลได้ใช้ หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือเป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผล ในการกระทำความผิดตามมาตรา ๑๑ มาตรา ๔๘ มาตรา ๕๔ หรือ มาตรา ๖๙ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ได้มีบทบัญญัติในการดำเนินการไว้เป็นการเฉพาะโดยชัดเจน ตามที่ได้อธิบายไว้ก่อนหน้านี้

๒. ในกรณีที่ของกลางดังกล่าว เป็นของที่เสียหายหรือถ้ำรอนคดีถึงที่สุดจะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนกับค่าของกลาง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรักษาของกลางพิจารณาขายทอดตลาดหรือประมูล โดยต้องทำหนังสือขอความเห็นชอบต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบ เพื่อขอจำหน่ายของกลาง

การส่งของกลางไปตรวจพิสูจน์

เอกสารและวัตถุของกลางใดที่จำเป็นจะต้องตรวจพิสูจน์ ให้พนักงานสอบสวนรีบส่งไปยัง พฐ.ตร. โดยเร็วพร้อมทั้งบันทึกแสดงรายละเอียดของเอกสารและวัตถุของกลางที่ได้มาประกอบด้วย โดยปฏิบัติดังนี้

๑) การส่งเรื่องไปให้ตรวจพิสูจน์ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา พฤติการณ์ ข้อเท็จจริงในคดีเรื่องนั้น ๆ ให้ชัดเจน ตลอดจนชื่อผู้เสียหาย ชื่อผู้ต้องหา พยานเอกสาร พยานวัตถุ ตรวจพบหรือเก็บได้ที่ไหน เมื่อใด ความประสงค์ในการที่จะให้ตรวจพิสูจน์ และข้อความอื่น ๆ ที่สมควรแจ้งไปให้ทราบด้วย

๒) เอกสารหรือวัตถุของกลางใดที่จะต้องส่งไปตรวจพิสูจน์ให้ส่งไปที่ พฐ.ตร. ด่วนที่สุด เพื่อไม่ให้ เสียผลในการตรวจพิสูจน์

๓) เอกสารหรือวัตถุของกลางที่ได้มา ให้บันทึกลักษณะ สภาพ สถานที่ วัน เวลาที่พบเอกสาร หรือวัตถุของกลางนั้น ๆ โดยจดบันทึกเป็นข้อความสั้น ๆ หรือบันทึกลงในแผนที่สังเขป หรือถ้าสามารถถ่ายภาพของกลางและสถานที่พบได้ ก็ให้ทำการถ่ายภาพไว้ด้วย

๔) เอกสารหรือวัตถุของกลางใด ต้องทำเครื่องหมายเพื่อให้จดจำได้ ให้ทำเครื่องหมายไว้ตามคำแนะนำในเอกสารคู่มือของ พฐ.

๕) การบรรจุหีบห่อเอกสาร หรือวัตถุของกลางนั้นจะต้องทำให้เรียบร้อย ตีตราครั่ง และมีป้ายบอกชื่อคดี ชนิด จำนวนของกลาง โดยแยกห่อเป็นรายคดี

๖) การรับ - การส่งเอกสารหรือวัตถุของกลางแต่ละครั้งนั้น จะต้องมีหลักฐานในการรับ - ส่ง กันทุกครั้ง

๗) การส่งเอกสารหรือวัตถุของกลางไปตรวจพิสูจน์นั้นให้บันทึกข้อความตามแบบซึ่งได้แนบมาพร้อมกับระเบียบฯ (ตร.) ส่งไปให้พร้อมกับเอกสารหรือวัตถุของกลางที่ขอให้ทำการตรวจพิสูจน์

๘) เมื่อได้รับแจ้งจาก พฐ. ให้ไปรับของกลางซึ่งได้ตรวจพิสูจน์เสร็จแล้ว ต้องมารับคืนโดยเร็วที่สุดนับจากวันที่ได้รับแจ้ง

๙) ในกรณีที่บรรจุหีบห่อและการนำส่งของกลางไม่เป็นไปตามระเบียบฯ พฐ. อาจไม่รับตรวจพิสูจน์ให้ก็ได้

๑๐) การปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเอกสารหรือวัตถุของกลางไปทำการตรวจพิสูจน์ตลอดจนการเก็บรักษาและบรรจุหีบห่อเอกสารหรือวัตถุของกลางแต่ละประเภทให้ปฏิบัติตามคำแนะนำในเอกสารคู่มือของ พฐ.

การขออนุญาตขอคืนสิ่งของขณะอยู่ระหว่างสอบสวน ตาม ป.วิอาญา มาตรา ๘๕/๑
การขออนุญาตขอคืนสิ่งของที่พนักงานสอบสวนยึดไว้ไปดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์ต้องดำเนินการดังนี้

๑. “สิ่งของ” สิ่งของที่ยึดไว้ ต้องมิใช่ทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด และยังไม่ได้นำสืบแสดงเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี จำแนกได้ดังนี้

๑) หากเจ้าของหรือผู้ซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืน อาจยื่นคำร้องต่อพนักงานสอบสวนหรืออัยการ เพื่อรับไปดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์

๒) การรับไปดูแล อาจไม่มีประกัน มีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก็ได้

๓) การส่งคืนของกลางตามข้อ ๒ ต้องไม่กระทบถึงการใช้สิ่งของนั้นเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในภายหลัง

๔) พนักงานสอบสวนหรืออัยการต้องมีคำสั่งโดยมิชักช้า โดยอาจเรียกประกันจากผู้ยื่นคำร้อง หรือกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติ

๕) หากบุคคลที่ร้องขอ ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือไม่ยอมคืนสิ่งของนั้นเมื่อมีคำสั่งให้คืน

๕.๑) มีอำนาจยึดสิ่งของกลับคืนมา และ๒) บังคับตามสัญญาประกัน

๖) กรณีพนักงานสอบสวนหรืออัยการมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิ

๖.๑) ยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาดังกล่าวใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งการไม่อนุญาต

๖.๒) ศาลจะพิจารณาอุทธรณ์ให้เสร็จใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์

๖.๓) ภายหลังศาลมีคำสั่งอนุญาตอาจเรียกประกันหรือกำหนดเงื่อนไขตามที่เห็นสมควรได้

๖.๔) คำสั่งศาลให้เป็นที่สุด

๒. ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอคืน คือ เจ้าของหรือผู้มีกรรมสิทธิ์ หรือผู้มีสิทธิในการใช้ครอบครอง ยึดหน่วง สิทธิเรียกร้องอื่นตามที่กฎหมายรับรองผู้เช่าซื้อ ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกหรือผู้จัดการมรดกแต่ถ้าหากมีกรรมสิทธิ์ร่วมต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของทุกราย

๓. คำร้องต้องประกอบด้วย

- ๓.๑ เหตุผลความจำเป็นที่ร้องขอคืนสิ่งของ
- ๓.๒ สิ่งของที่ประสงค์จะขอคืน
- ๓.๓ กำหนดเวลาที่ประสงค์จะนำสิ่งของไปดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์
- ๓.๔ ผู้ที่จะดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์จากสิ่งของ
- ๓.๕ หลักฐานในการแสดงสิทธิตามข้อ ๒

๔. พนักงานสอบสวนจะต้องพิจารณาคำร้องโดยคำนึงถึงเหตุดังนี้

- ๔.๑ ความเสี่ยงภัยหรือเสี่ยงต่อความเสียหาย สูญหาย ถูกทำลาย ปลอมหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดกับสิ่งของที่จะนำไปดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์
- ๔.๒ เหตุผลความจำเป็นความเร่งด่วนที่ต้องนำสิ่งของไปดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์
- ๔.๓ ความน่าเชื่อถือของหลักประกัน
- ๔.๔ ความน่าเชื่อถือของผู้ที่จะนำสิ่งของนั้นไปดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์
- ๔.๕ ระยะเวลาที่จะนำสิ่งของนั้นไปดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์
- ๔.๖ ค่าคัดค้านของผู้มีสิทธิยื่นคำร้องอื่นค่าคัดค้านของผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย
- ๔.๗ พฤติการณ์แห่งคดี

๕. กรณีมีผู้ยื่นคำร้องขอคืนสิ่งของอย่างเดียวกันหลายรายโดยอ้างสิทธิต่างกันให้ผู้ยื่นคำร้องดำเนินการอย่างไร้เพื่อพิสูจน์สิทธิของตนว่ามีสิทธิเหนือสิ่งของดีกว่าผู้อื่นหากไม่อาจพิจารณาหรือไม่สามารถพิสูจน์ว่าใครมีสิทธิดีกว่ากัน ให้พนักงานสอบสวนมีคำสั่งไม่อนุญาตและแจ้งคำสั่งดังกล่าวให้ผู้ร้องทราบเพื่ออุทธรณ์คำสั่งต่อศาลชั้นต้น ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งซึ่งคำสั่งศาลเกี่ยวกับอุทธรณ์ดังกล่าวให้ถือว่าเป็นที่สุด

๖. กรณีพนักงานสอบสวนมีคำสั่งอนุญาตให้คืนสิ่งของแก่ผู้ร้องโดยไม่มีประกัน มีประกัน มีประกันและหลักประกัน หรือกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้

๗. กรณีสิ่งของที่ขอคืนมีมูลค่าหรือราคาไม่สูง และมีใช้พยานหลักฐานที่สำคัญในคดี อาจมีคำสั่งอนุญาตให้คืนสิ่งของโดยไม่มีประกันก็ได้

๘. การเรียกประกันหรือหลักประกัน ต้องเหมาะสมกับพฤติการณ์ทางคดีและมูลค่าสิ่งของโดยไม่สร้างภาระแก่ผู้ยื่นคำร้องจนเกินควร โดยคำนึงถึงราคาประเมินของทางราชการและมูลค่าหรือราคาตามท้องตลาด *** (เทียบเคียงหลักการเรียกหลักประกันของการประกันตัวผู้ต้องหา) ***

๙. ก่อนส่งมอบสิ่งของพนักงานสอบสวนจะต้องจัดให้มีการตรวจพิสูจน์ บันทึกรายละเอียดร่องรอย ตำหนิรูปพรรณ ถ่ายภาพ หรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันความถูกต้องแท้จริงของสิ่งของโดยผู้ได้รับอนุญาตลงลายมือชื่อรับรองไว้

๑๐. ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ได้รับอนุญาตคืนสิ่งของเมื่อปรากฏว่า

๑๐.๑ กรณีมีเหตุจำเป็นต้องใช้สิ่งของนั้นในการสอบสวนหรือแสดงเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี

๑๐.๒ เมื่อผิดสัญญารับมอบสิ่งของไปดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์หรือผิดสัญญาประกัน หรือผิดเงื่อนไขที่กำหนด

๑๐.๓ เมื่อคดีถึงที่สุดหรือคดีเสร็จเด็ดขาดและศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้รับหรือให้คืนแก่บุคคลอื่น

๑๐.๔ กรณีมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามกฎหมายกำหนดวิธีการขอคืนสิ่งของที่เจ้าพนักงานยึดไว้ไปดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์ พ.ศ.๒๕๕๓

การจำหน่ายของกลางระหว่างคดี

๑. เมื่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบแล้วแต่กรณีให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ทำบันทึกรายละเอียดตำหนิรูปพรรณ เกี่ยวกับของกลางไว้เป็นหลักฐานแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบขออนุมัติขายทอดตลาดต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือผู้รับมอบหมาย

๒. เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือ ผู้รับมอบหมายอนุมัติให้ขายทอดตลาดของกลางแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินการขายทอดตลาดทั้งหมดหรือบางส่วนโดยให้อธิบดี ผู้อำนวยการสำนักหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี แต่งตั้งคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อย ๓ คน มีข้าราชการไม่ต่ำกว่าระดับ ๕ เป็นประธาน มีหน้าที่กำหนดราคาขั้นต่ำและดำเนินการรับผิดชอบเรื่องการประมูลขาย หรือขายทอดตลาด

การคืนของกลางระหว่างคดี

๑. สัตว์พาหนะ ยานพาหนะเครื่องมือเครื่องใช้ หรือเครื่องจักรกลของกลางที่มีใช้เป็นของผู้กระทำความผิด หรือของผู้มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และไม่ต้องใช้เป็นหลักฐานในการพิจารณาคดี และต้องเป็นการได้จากผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริง ด้วยการกระทำความผิดทางอาญา ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอขออนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อคืนของกลางนั้น ๆ ให้เจ้าของที่แท้จริงและมีสิทธิ์ครอบครองได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย

๒. ก่อนเสนอขออนุมัติคืนของกลางต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำหนังสือขอความเห็นชอบต่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบว่า ของกลางที่จะพิจารณาให้คืนแก่เจ้าของที่แท้จริงนั้น ยังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เป็นหลักฐานในการพิจารณาคดีหรือไม่ เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการให้ความเห็นชอบแล้วจึงขออนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อคืนของกลางต่อไป เฉพาะของกลางที่เกิดจากการกระทำผิดตามมาตรา ๑๑ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๖๙ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๕๔๘ เท่านั้น

๓. หากมีผู้อื่นที่มีใช้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือพนักงานอัยการ มีคำสั่งให้ปฏิบัติต่อของกลาง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๕ วรรคท้าย แต่มีใช้คำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหา หรือไม่ฟ้องในฐานะความผิดที่ตรวจยึดให้ปฏิบัติตามข้อ ๑ และข้อ ๒ ต่อไป

การดำเนินการกับของกลางเมื่อคดีถึงที่สุด

๑. เมื่อมีคำพิพากษาของศาลฎีกา หรือคำพิพากษาของศาลใด ๆ ที่ไม่มีการอุทธรณ์ในคดี หรือพนักงานอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง (คำสั่งพนักงานอัยการจะเป็นคำสั่งเด็ดขาด เมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว) ถือว่าคดีถึงที่สุด

๒. เมื่อคดีถึงที่สุด หากศาลพิพากษายกฟ้องหรือให้คืนของกลางหรือพนักงานอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องและปฏิบัติต่อของกลาง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๕ วรรคท้าย พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลเก็บรักษาของกลางไว้ต้องคืนให้แก่ผู้ต้องหาหรือผู้ซึ่งมีสิทธิ์เรียกร้องขอคืน ตามกฎหมาย โดยพิจารณาหลักฐานใด ๆ ก็ได้ที่สามารถยืนยันความเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ตามกฎหมาย หรือคืนเป็นเงินที่ได้มาจากการขายทอดตลาดหากพนักงานกำหนด ของกลางจะตกเป็นของแผ่นดิน

๓. ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ จะเรียกร้องขอคืนของกลางได้ จะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา หากพนักงานกำหนดของกลางจะตกเป็นของแผ่นดิน

๔. กรณีเป็นการตรวจยึดของป่าหรือสิ่งประดิษฐ์ที่ทำด้วยไม้ หากไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดของกลางจะตกเป็นของแผ่นดินเมื่อเวลาผ่านพ้นไป ๕ ปี นับแต่วันที่พนักงานเจ้าหน้าที่นำไปเก็บรักษา โดยไม่มีผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ใดๆ มาแสดงความเป็นเจ้าของและเรียกร้องขอคืนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวนเจ้าของคดี

๕. หากศาลพิพากษาให้ริบของป่าของกลาง หรือ สิ่งประดิษฐ์ที่ทำด้วยไม้ของกลางจะตกเป็นของแผ่นดินให้ดำเนินการขายทอดตลาดโดยให้อธิบดี ผู้อำนวยการสำนักหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี แต่งตั้งคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อย ๓ คน มีข้าราชการไม่ต่ำกว่าระดับ ๕ เป็นประธาน เพื่อดำเนินการขายทอดตลาด

๖. กรณีมีการขายทอดตลาดไปแล้วระหว่างคดีให้นำเงินค่าขายทั้งหมดส่งเป็นเงินรายได้แผ่นดิน

๗. ของกลางซึ่งมีมติคณะรัฐมนตรี หรือมีนโยบายไม่ควรขายจะดำเนินการขายทอดตลาดไม่ได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ติดต่อประสานงานกับพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบ เพื่อให้คดีถึงที่สุดโดยเร็ว ให้ขออนุมัติอธิบดี หรือผู้ได้รับมอบหมาย เพื่อพิจารณานำไปใช้ในราชการ หรือจัดการตามสมควร

การจัดการของกลางประเภท สัตว์พาหนะ เครื่องมือ เครื่องใช้ หรือเครื่องจักรกลใด

- การขอคืนทรัพย์สินที่ถูกพนักงานสอบสวนยึดไว้ในคดีที่ไม่สามารถติดตามตัวผู้ต้องหาได้ เช่น รถยนต์ของกลางในคดีความผิดตามพ.ร.บ.ป่าไม้ที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี พนักงานสอบสวนและอัยการสั่งฟ้อง แต่ไม่ได้ตัวผู้ต้องหาไปฟ้อง เจ้าของรถที่ไม่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดไม่อาจยื่นคำ

ร้องขอคืนของกลางได้ตามป.อาญา มาตรา ๓๖ เพราะมิใช่กรณีศาลสั่งริบของกลาง ดังนั้น หากของกลางนั้นมีใช้หลักฐานสำคัญแห่งองค์ประกอบความผิด เพื่อพิสูจน์ให้เห็นความผิดของผู้ต้องหาเจ้าพนักงานจะไม่มีอำนาจยึดไว้จนคดีถึงที่สุด ต้องคืนหรือมอบให้นำไปเก็บรักษา

- ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้เสียหายยอมเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ มีสิทธิติดตามและเอาคืนทรัพย์สินของกลางได้ตามป.แพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ โรงรับจำนำหรือผู้รับจำนำของกลางจะเรียกให้เจ้าของหรือผู้เสียหายต้องชำระค่าไถ่ถอนไม่ได้ แต่ต้องไปเรียกร้องทางแพ่งกับผู้นำมาจำนำต่อไป

- กรณีที่ศาลสั่งริบทรัพย์สินตามป.อาญา มาตรา ๓๓,๓๔ ไปแล้วหากปรากฏภายหลังโดยคำเสนอของเจ้าของที่แท้จริงว่าผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินที่ริบ แต่ต้องร้องขอต่อศาลภายใน ๑ ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุดการร้องขอคืนจะต้องเป็นกรณีที่ได้ฟ้องคดีต่อศาลและศาลเป็นผู้สั่งริบของกลางเท่านั้นหากเป็นกรณีตำรวจยึดไว้จะขอให้ศาลสั่งคืนไม่ได้ผู้ที่ร้องขอคืนได้ต้องเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่จำเลยในคดีนั้นแต่จำเลยมีสิทธิที่อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาที่ให้ริบของกลางได้ โดยผู้ขอต้องเป็นเจ้าของที่แท้จริงที่มีรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดด้วย

- กรณีเจ้าของที่แท้จริงไม่รู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิด มาร้องขอคืนของกลาง ศาลอาจไม่คืนถ้าปรากฏว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต เช่น ผู้ให้เช่าซื้อขอคืนของกลางโดยมีเจตนาเพียงจะได้รับการชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างเท่านั้นไม่ได้ต้องการขอคืนทรัพย์สินของกลาง เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้ให้เช่าซื้อเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตจึงไม่มีสิทธิขอคืนหรือกรณีเช่าซื้อรถจักรยานยนต์ไปแข่งในทางอันเป็นการทำผิดกฎหมายยอมเป็นการผิดข้อสัญญาเช่าซื้อเมื่อศาลพิพากษาให้ริบจำเลยยอมต้องรับผิดชอบผู้ร้องตามข้อสัญญาโดยต้องชดใช้ราคาหากผู้ร้องต้องการใช้สิทธิแห่งตนโดยสุจริตและตามความประสงค์หลักในการทำสัญญาเช่าซื้อผู้ร้องควรจะเรียกร้องเอาการชำระหนี้เรื่องราคาจากจำเลยให้ครบถ้วนตามข้อสัญญาเช่าซื้อ หากควรเรียกร้องเอารถจักรยานยนต์ของกลางอันอาจก่อประโยชน์แก่จำเลยด้วยไม่หรือนับเป็นการเบียดเบียนไม่เรียกร้องค่าเช่าซื้อเพื่อจะช่วยเหลือจำเลยมิให้ต้องรับโทษเต็มตามคำพิพากษาที่กำหนดไว้พฤติการณ์ของผู้ร้องเป็นการขอคืนของกลางโดยไม่สุจริตหรือผู้ร้องซึ่งเป็นผู้ให้เช่าซื้อทราบว่ารถบรรทุกของกลางถูกนำไปใช้กระทำผิดและถูกพนักงานสอบสวนยึดไว้เป็นของกลางแต่ยังคงทำหนังสือมอบอำนาจให้ผู้เช่าซื้อดำเนินการขอรับรถของกลางคืนโดยมิได้บอกเลิกสัญญาแก่ผู้เช่าซื้อรวมทั้งยังรับชำระค่าเช่าซื้อภายหลังที่ศาลมีคำสั่งริบตามพฤติการณ์ของผู้ร้องยอมเห็นได้ว่าการที่ผู้ร้องยื่นคำร้องขอคืนรถของกลาง น่าจะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของผู้เช่าซื้อที่จะผ่อนชำระค่าเช่าซื้อต่อไป และได้รับรถของกลางไปจากผู้ร้องในภายหลังซึ่งมีลักษณะเป็นการร่วมรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำผิดของจำเลยผู้เช่าซื้อ ผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องขอคืนรถของกลาง

การคืนของกลางในคดีอาญา

๑. โดยหลักแม้กฎหมายบัญญัติให้เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดสิ่งของไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด แต่ทฤษฎีให้ความเห็นว่า แม้คดีจะยังไม่ถึงที่สุดหากมีผู้มิได้รู้เห็นเป็นใจเรียกร้องขอคืนสิ่งของเรียกร้องขอคืน

ของนั้น และพนักงานสอบสวนเห็นว่าสิ่งของนั้นไม่จำเป็นต้องใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี พนักงานสอบสวนก็อาจคืนสิ่งของดังกล่าวก่อนคดีถึงที่สุด และในทางกลับกันแม้ว่าคดีถึงที่สุดแล้ว แต่ไม่มีผู้มีสิทธิเรียกร้องขอคืนสิ่งของ พนักงานสอบสวนก็ไม่จำเป็นต้องคืนสิ่งของนั้นให้แก่ผู้ใดและสิ่งของนั้น ย่อมตกเป็นของแผ่นดินเมื่อเข้าเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๒๗

๒. สำหรับกรณีที่พนักงานอัยการแจ้งให้พนักงานสอบสวนจัดการเกี่ยวกับของกลางตาม ม.๘๕ แห่งป.วิ.อาญา เป็นเพียงคำแนะนำของพนักงานอัยการ การคืนของกลางเป็นอำนาจของ พนักงานสอบสวน (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มีหนังสือที่ นร.๐๖๐๑/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๓๐ พร้อมบันทึก ตอบข้อหารือของ ตร.ที่หารือไป ตามหนังสือที่ มท.๐๖๐๓.๓/ ๗๒๖๒ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๓๐ เกี่ยวกับเรื่องที่ว่าพนักงานอัยการแจ้งให้คืนของกลาง ตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา ๘๕ และ ตร.ได้มีบันทึก กองคดี กรมตำรวจ ที่ ๐๖๐๓.๓/๙๔๗ ลงวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๓๑ แจ้งเวียนการวินิจฉัยของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาให้เจ้าหน้าที่ตำรวจถือปฏิบัติ) เพื่อให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามกฎหมายต่อไป หลังจากพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ดังนั้น เมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่าตามพยานหลักฐาน ของกลางที่ยึดไว้ ไม่ชอบด้วยกฎหมาย พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจไม่คืนของกลางดังกล่าวให้แก่ผู้ต้องหาหรือผู้อื่นซึ่งไม่มีสิทธิเรียกร้องขอคืน

๓. การยึดของกลางตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๘๕ วรรคสามเป็นการยึดสิ่งของที่เป็น ของกลางในคดีไม่ใช่เป็นการบัญญัติถึงการกระทำที่เป็นความผิดอันเป็นเหตุให้มีการยึดของกลางดังกล่าว ไว้แต่อย่างใดจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับของกลางที่ถูกยึดไว้ถึงที่สุดมิใช่เกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิด อันเป็นเหตุที่ทำให้มีการยึดสิ่งของไว้เป็นของกลางและการถึงที่สุดเกี่ยวกับของกลางดังกล่าว มีได้ ๒ กรณี คือ

๑) เมื่ออัยการมีคำสั่งถึงที่สุดไม่รับของกลาง

๒) ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดเกี่ยวกับของกลางในกรณีที่อัยการมีคำขอให้ศาลสั่งรับของกลาง

ดังนั้น ในคดีที่พนักงานสอบสวนยึดสิ่งของเป็นของกลาง ต่อมาเมื่อมีเจ้าของ กรรมสิทธิ์ได้แสดงหลักฐานการเป็นเจ้าของรถ พร้อมกับยื่นคำร้องขอรับคืนหลังจากพนักงานสอบสวน ส่งสำนวนให้อัยการและอัยการมีคำสั่งไม่ขอริบรถและมีหนังสือแจ้งผลการวินิจฉัยเกี่ยวกับรถของกลาง ให้จัดการตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๘๕ ย่อมหมายความว่าคดีเกี่ยวกับสิ่งของที่ยึดไว้เป็นของกลางเพื่อใช้ เป็นพยานหลักฐานถึงที่สุดแล้ว พนักงานสอบสวนและผู้บังคับบัญชาไม่มีอำนาจที่จะยึดสิ่งของนั้นไว้ อีกต่อไป การปฏิเสธการคืนจะเป็นการจงใจกระทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมายเสียหายแก่ทรัพย์สิน จะเป็นการละเมิดตาม ป.แพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ ของกลางที่ศาลเป็นผู้เก็บรักษา

เมื่อศาลเห็นว่าหมดความจำเป็นที่จะเก็บรักษาไว้ต่อไป ศาลจะแจ้งให้พนักงานอัยการ แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไปรับของกลางมาเก็บรักษา ก็ให้ ทน.สถานี หรือผู้รักษาการแทนที่ส่งของกลาง ไปจัดการรับมาเก็บรักษาไว้ต่อไป เมื่อคดีถึงที่สุด ศาลสั่งหรือพิพากษาเกี่ยวกับของกลางนั้นอย่างไร ให้หัวหน้าสถานีหรือผู้รักษาการแทนจัดการตามคำสั่งหรือคำพิพากษาศาลต่อไป ดังนี้

๑) ถ้าของกลางที่ยึดไว้ที่สถานีตำรวจก็ให้ หน.สถานี หรือผู้รักษาการแทนจัดการขายทอดตลาด (ดำเนินการตามระเบียบฯ) หรือส่งคืนให้แก่ผู้มีสิทธิรับคืนไปตามคำพิพากษานั้นๆ ในเวลาอันควร

๒) ถ้าของกลางนั้นศาลส่งคืนเจ้าของ ให้ หน.สถานีหรือผู้รักษาการแทนจัดการติดต่อ นำเจ้าของไปขอรับจากศาล หรือไปรับจากศาลเองแล้วลงบัญชีกับรายงานประจำวันให้เจ้าของลงนามรับไปก็ได้ เว้นไว้แต่ของกลางนั้นเจ้าของไปรับคืนจากศาลเอง

ถ้าศาลมิได้สั่งการเกี่ยวกับของกลาง ก็ให้ผู้รักษาติดต่อกับพนักงานอัยการผู้ว่าคดีนั้น ยื่นคำร้องขอคำสั่งศาลเกี่ยวกับของกลางนั้นต่อไป ถ้าศาลสั่งว่าของกลางนั้นเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนพิจารณาดำเนินการ ก็พิจารณาดำเนินการไปตามความเหมาะสมได้

การขอคืนของกลางหลังสอบสวนเสร็จ

ป.วิ.อาญา ม.๘๕ วรรค ๓ สิ่งของใดที่ยึดไว้ เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด เมื่อเสร็จคดีแล้วก็ให้คืนแก่ผู้ต้องหาหรือแก่ผู้อื่น ซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืนสิ่งของนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

กรณีทราบตัวผู้มีสิทธิรับคืน

- ของกลางในคดีอาญาที่ทราบตัวผู้มีสิทธิจะได้รับของคืน เมื่อเจ้าหน้าที่ได้แจ้งหรือประกาศให้ทราบ แต่ผู้นั้นยังไม่ได้มารับของไปเกินกว่า ๑ ปี นับแต่วันที่แจ้งหรือประกาศ ก็ให้ริบเป็นของรัฐบาลและหมายเหตุไว้ในบัญชีแล้วจัดการต่อไปดังเช่นของที่ต้องริบ

กรณีไม่ทราบตัวผู้มีสิทธิรับคืน

- ของกลางที่ไม่ทราบตัวผู้มีสิทธิจะได้รับของคืน ให้ประกาศหาเจ้าของภายใน ๕ ปี นับแต่วันประกาศ ไม่ได้ตัวผู้มีสิทธิมารับของคืน ก็ให้ริบเป็นของรัฐบาลและให้จัดการทำนองเดียวกัน

อนึ่งถ้าปรากฏตัวผู้มีสิทธิจะได้รับของคืนในระหว่างเวลาประกาศและเจ้าหน้าที่ผู้รักษาได้แจ้งให้ทราบแล้ว แต่ผู้นั้นยังไม่ได้มารับของคืนไปเช่นนี้ การที่จะริบเป็นของรัฐบาลให้ถือกำหนดเวลา ๑ ปี นับแต่วันที่ผู้มีสิทธิได้ทราบ ถ้ากำหนดเวลา ๕ ปีที่ประกาศไว้ จะถึงกำหนดเวลาที่เร็วกว่าก็ให้ถือกำหนดเวลาที่เร็วกว่านั้น

การคืนของกลางอย่างอื่น

ของกลางอย่างอื่นนอกจากของกลางในคดีอาญา ที่ถูกยึดมาด้วยเหตุต่างๆ ตามกฎหมาย เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับมอบของกลางที่ตรวจยึดแล้ว ให้ตรวจสอบสิ่งของที่ยึดได้กับบันทึกตรวจยึด ว่ามีรายละเอียดถูกต้องตรงกันหรือไม่ และบันทึกรายการลงในสมุดยึดทรัพย์ จากนั้นให้พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงว่า สิ่งของที่ยึดมานั้น เป็นสิ่งของต้องสงสัยตามที่ผู้ตรวจยึดสงสัยหรือไม่หากพบว่าไม่มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือสิ้นสงสัยแล้ว ให้ใช้ดุลยพินิจ คืนทรัพย์สินหรือสิ่งของดังกล่าวได้ โดยก่อนคืนให้สอบถามผู้ตรวจยึดว่า ได้แสวงหา

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งของที่ยึดไว้หรือไม่ ได้ผลเช่นไร หากไม่มีเหตุอันควรที่จะยึดต่อไป หรือไม่ติดใจ ก็ให้คืนสิ่งของนั้นแก่เจ้าของหรือผู้มีกรรมสิทธิ์หรือผู้มีสิทธิ์ครอบครอง

- หากผู้ตรวจยึดติดใจหรือมีข้อโต้แย้งให้พิจารณาโดยละเอียดเนื่องจากหากตรวจพบ ภายหลังว่า สิ่งของที่ยึดเกี่ยวข้อหรืออาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดจะไม่สามารถ นำกลับมายืนยันได้

- สิ่งของที่ยึดมา หากมิได้มีการฟ้องคดีต่อศาล ให้พิจารณาประกอบ ป.วิ.อาญา มาตรา ๘๕/๑ อีกทั้งการส่งคืนสิ่งของ จะต้องไม่กระทบถึงการใช้สิ่งของนั้น เป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง ในภายหลัง

การดำเนินการหลังศาลมีคำสั่งริบ

การจำหน่ายของกลางที่เก็บรักษาไว้นั้น เมื่อเห็นว่าหมดความจำเป็น ที่จะเก็บรักษาไว้ต่อไป เมื่อคดีถึงที่สุดหรือมีคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลแล้วก็ให้จัดการนั้น หากมีคำสั่งริบให้ส่งไปยังเจ้าหน้าที่แผนกการแห่งของนั้นแล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการต่อไป คือ

การขายทอดตลาดของกลาง

๑. ของกลางสิ่งใดที่จะขายทอดตลาดถ้าเห็นว่าของกลางนั้นเป็นประโยชน์ใช้ในราชการตำรวจได้ให้หัวหน้าสถานีหรือผู้รักษาการแทนรายงานเสนอเหตุผลไปยังผู้บังคับการหรือผู้รักษาการแทน เป็นผู้พิจารณาสั่งก่อนขายทอดตลาด

๒. การขายทอดตลาดของกลาง ให้ตั้งกรรมการประกอบด้วย หัวหน้าสถานี หรือผู้รักษาการแทนเป็นประธาน และมีนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ๑ นาย ชั้นประทวน ๑ นาย เป็นกรรมการพิจารณาขาย ให้ได้ราคาใกล้เคียงกับราคาท้องตลาดในขณะนั้น

การทำลายของกลาง

ของกลางซึ่งตกเป็นของรัฐบาล และเป็นของที่ชำรุดเสียหายไม่มีราคา หรือเป็นของที่ปราศจากราคาโดยสภาพของมันเอง หรือเป็นของบุคคลที่ไม่อาจมีได้โดยผิดกฎหมาย เป็นของที่ไม่ควรขาย ให้สำรวจเสนอผู้บังคับการ สั่งทำลายเสีย หรือส่งไปยังเจ้าหน้าที่แผนกการแห่งของนั้นแล้วแต่กรณี

การนำมาเป็นของหลวง

ของกลางซึ่งตกเป็นของรัฐบาลและเป็นของบุคคลมีได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ของกลางเหล่านั้นเป็นของที่ควรขาย เช่น อาวุธปืน เมื่อจะขายก็ให้ขายแก่บุคคลผู้ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานให้ มีอาวุธปืนได้ เว้นแต่จะมีระเบียบให้ปฏิบัติเป็นอย่างอื่น ในกรณีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีคำสั่งกรมตำรวจ ที่ ๑๘๕๔/๒๕๑๐ ลงวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๑๐ ออกมาเพื่อให้ปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งอาวุธปืนของกลางที่ตกเป็นของหลวงไปยัง กองพลธิการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เท่านั้น

การลงบันทึกจำหน่ายของกลางในแบบบัญชียึดและรักษาทรัพย์สินสมุดยี่ห้อหรืออายัดทรัพย์สินของกลาง

การยึด การมอบ การรับคืน ของกลาง ให้ผู้ยึด ผู้มอบ ผู้รับ ลงชื่อไว้ในสมุดยี่ห้อทรัพย์สินของกลางและรายงานประจำวันเป็นสำคัญตาม ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ ๑๕ บทที่ ๑ ข้อ ๔๑๘ (๑) ให้ หัวหน้าสถานี หรือผู้รักษาการแทน ตรวจสอบสมุดยี่ห้อทรัพย์สินของกลางไม่น้อยกว่าเดือนละ ๑ ครั้ง ว่าพนักงานสอบสวนได้จัดการไปถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ ๑๕ บทที่ ๑ ข้อ ๔๒๐

บรรณานุกรม

๑. ประมวลกฎหมายหมายอาญา
๒. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
๓. พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์พ.ศ. ๒๕๕๐
๔. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗
๕. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๒๒
๖. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑
๗. พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.๒๕๒๒
๘. พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.๒๕๓๔
๙. พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.๒๕๒๗ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๓๔
๑๐. ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ ๑๕ บทที่ ๑
๑๑. <https://sites.google.com/site/fahsangkanakin/xachyakrrm-thang-khxmphiwtext>